

SLOVENSKI JADRAN

LETO I. ŠTEV. 4

Koper, petek 25. januarja 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Jugoslavija na braniku miru

Pred najvišjim organom mednarodne skupnosti se vrstijo vprašanja, ki so bistvene važnosti za ohranitev svetovnega miru. Delegati, predstavniki številnih narodov, se borijo v okviru Organizacije združenih narodov, da bi dosegli take odnose med državami, ki bi utrdili ljudem zaupanje v mir.

Vloga Jugoslavije v tem forumu je pomembna, saj se prav naša država dosledno bori za svojo neodvisnost in s tem prispeva v borbi za mir. V tem postaja ugled Jugoslavije vsak dan večji in zato je tudi podpora, ki jo uživa pri Združenih narodih vse trdnjša.

Znano je, da so se v zadnjih petih letih dogodile reči, ki upravičeno povzročajo veliko zaskrbljenost pri miroljubnih narodih, predvsem pa pri malih narodih: agresija na Korejo, sovjetski pritisk na miroljubne jugoslovanske narode, težnja po razdeljevanju sveta v vplivna področja itd. Spricho vsega tega so morali v Parizu zastopniki številnih držav preiti k konkretnemu delu, da bi odpravili posamezna žarišča nemira v svetu in pripomogli k uspostavitvi medsebojnih odnosov v skladu z načeli, zapisanimi v ustanovni listini OZN. Jasno je: čim demokratičnejši bodo namreč odnosi med državami, tem trdnjši bo mir. Eden izmed najmočnejših zagovornikov takih odnosov je danes Jugoslavija, ki v svoji borbi proti vsakemu nasilju uživa iskrene simpatije velikega števila držav članic OZN v Parizu. Da bi preprečili sleherno agresijo v katerem koli delu sveta, so Združeni narodi ustanovili posebno komisijo z nalogo, da poišče učinkovita sredstva za ustanovitev in udržitve sistema mednarodne kolektivne varnosti. Zavedajo se namreč, da je sistem kolektivne varnosti najboljše orožje proti napadalcu, ker preprečuje v prvi vrsti napade, v katerih se krepi napadalčeva moč in pogum. Otipiljivi primeri glede tega so bili prav dogodki iz bližnje preteklosti: napadi na Avstrijo, Češkoslovaško, Abesinijo, Španijo itd. itd. napadi, ki so krepili in dajali pogum nacifašističnim osvajaalcem. Seveda uvedba kolektivne varnosti ni šla po volji moskovskim predstavnikom, ki so javno in odkrito dokazali nemiro ljubno in napadalno politiko, ki jo vodijo danes v svetu kremeljski glavarji kominforma. Sirokoustijo se, da služi sprejem ukrepov za mednarodno varnost izključno ameriškim interesom in da bodo sile Združenih narodov predstavljale vmešavanje v notranje zadeve te ali one države. Tokrat je bila jugoslovanska delegacija tista, ki je preprečila sovjetske manevre, ki naj bi onemogočili ustanovitev uspešnega sistema kolektivne varnosti. V svoji dosledni borbi za mir se Jugoslavija zaveda velikanskega pomena takega sistema in je predlagala dva načina za točno ugotovitev napadalca.

Po tem predlogu naj bi vsaka država prenehala z ognjem v 24 urah po izbruhu sovražnosti, če ni prisiljena braniti se. Uporaba oroženih sil Organizacije Združenih narodov za vmešavanje v notranje

zadeve ene ali druge države je prepovedana: to sta jugoslovanska predloga, ki ju je podprla ogromna večina delegacij predvsem malih narodov, katerih vloga postaja v OZN vsak dan pomembnejša.

Jugoslovanska delegacija je pripomogla prav tako k razkrinkavanju vseh tako imenovanih miroljubnih resolucij, ki naj bi po mnenju Višinskega pripomogle k zmanjšanju mednarodne napetosti v svetu in k splošni utrditvi miru. Prav v zadnjih dneh je namreč sovjetski zastopnik postavil vrsto predlogov glede razorožitve, premirja na Koreji ob 38. vzporedniku, konference za sklenitev mirovnega pakta med petimi velesilami ter zahtevo po obsodbi zapadnih regionalnih paktov kot so Atlantski pakt in drugi. Proti tem predlogom je najodločnejše nastopil prav jugoslovanski predstavnik dr. Aleš Bebler, ki jih je označil, da služijo izključno sovjetskim propagandističnim namenom. Po zgledu Jugoslavije so tudi predstavniki ostalih malih držav poudarili, da predlogi Višinskega ponavljajo stare imperialistične težnje sovjetske vlade in da zaradi tega ne verujejo v njihovo miroljubnost. Ko je analiziral te predloge, je jugoslovanski delegat omenil sovjetski predlog o neskladnosti udeležbe v Atlantskem paktu s članstvom OZN. »Toda svetovna javnost, je poudaril Bebler, »dobro ve, da se v zadnjem času poostruje pritisk določenih regionalnih organizacij prav na države, ki ne spadajo niti k Atlantskemu paktu niti k kakršnim koli drugim regionalnim organizacijam — na Jugoslavijo, saj že tri leta občuti agresivni pritisk sovjetskih satelitov.« Jugoslovanski delegat pa se je še prav posebej uprl sovjetskemu predlogu glede sklenitve mirovnega pakta petih velesil, predlogu, po katerem naj bi raztravljale o vprašanju vojne ali miru edino le velesile, medtem ko bi mali narodi ostali še dalje predmet barantanja za tuje koristi. »Konceptcija izključnega sporazumevanja velesil — je poudaril Bebler — je v očitnem nasprotju z demokratičnimi načeli ustanovne listine Združenih narodov in pomeni korak nazaj v razvoju mednarodne skupnosti. Hkrati je to zelo nevarno za mir, saj bi bil mir, ki bi temeljil samo na sporazumu med velesilami na zelo trhljih temeljih, kakor to jasno dokazuje zgodovina med dvema svetovnima vojnama.«

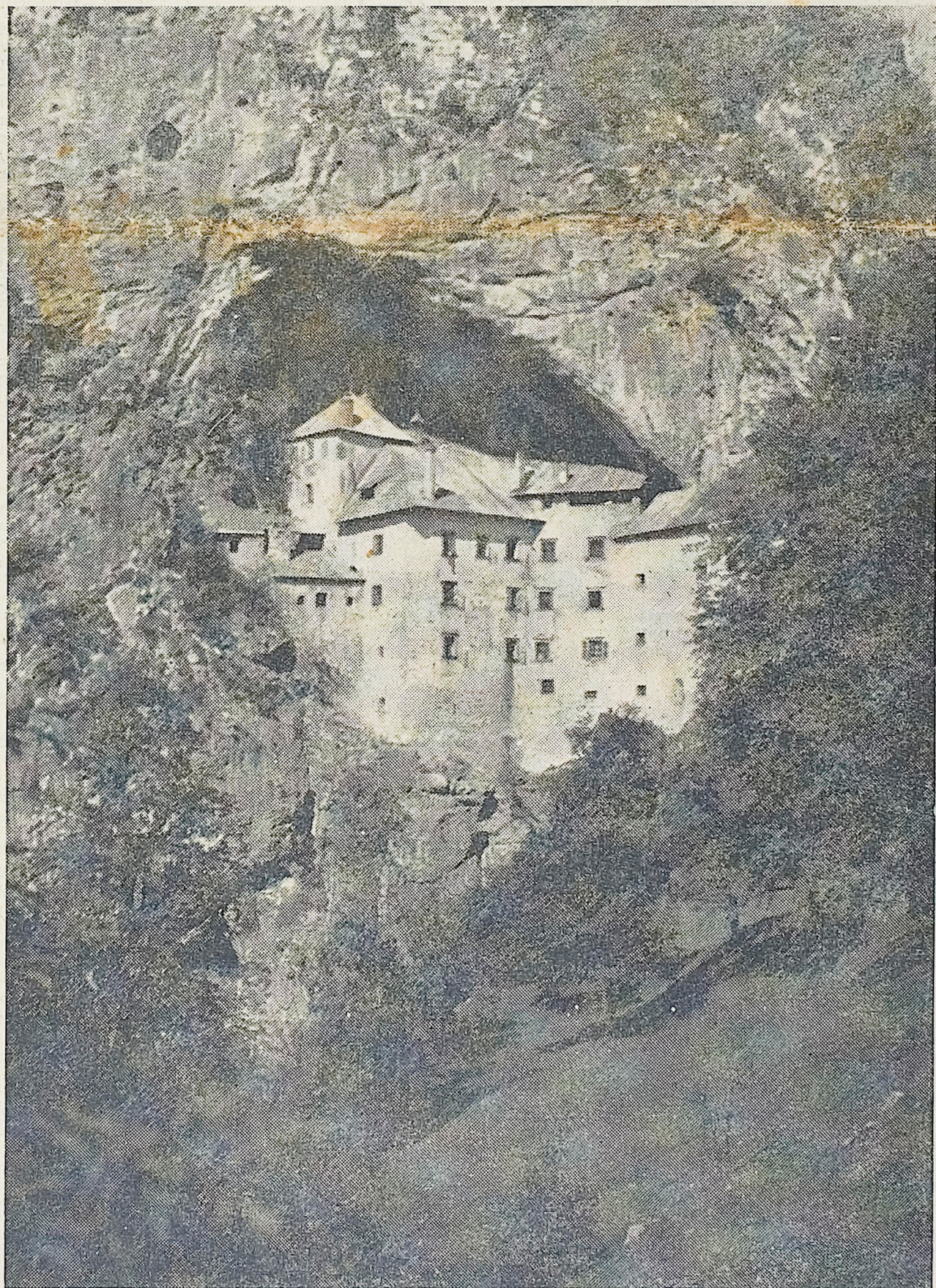
Tako je spricho odločnega nastopa zastopnikov malih držav tudi tokrat sovjetska diplomacija, ki temelji na agresivnem pritisku, doživela popolen poraz; sovjetski predlogi so bili zavrnjeni. Odpor delegatov, posebno malih narodov, na katere je Višinski mislil, da bo napravil nekaj vtisa ali povzročil vsaj strah, je bil v celoti pravilen. Ti narodi, med katerimi zavzema prvo mesto Jugoslavija, so dokazali Sovjetom, da niso tako naivni, kakor jih želijo prikazati oni. Razlikovati znaajo namreč, kdo govori resnico in kdo jo zavrača, kdo iskreno hoče mir in kdo želi še bolj

poglobiti nasprotja in oslabiti odpor narodov proti agresorju.

Prav gotovo je odločnost le-teh pokazala iskreno željo, da se svet zavaruje pred vojno in da se vsako dvignejo jezovi proti agresiji, ki ogroža svetovni mir. Socialistična Jugoslavija je v tej borbi za mir najjasnejši zgled: To je dokazala, ko je šlo za reševanje vseh mogočih vprašanj, predvsem vprašanja odnosov do sosedov na vzhodu in zahodu.

IZ VSEBINE:

2. stran: Vesti od Triglava do Jadrana
3. stran: Ob občnih zbiorih frontnih organizacij
4. stran: Politični dogodki po svetu
5. stran: Viri bogate, raznovrstne proizvodnje
6. stran: Osmo obletnica cerkljanskih žrtev
7. stran: Avgust Cesarec: Golgota osmih
8. stran: Kultura
9. stran: Kmetijstvo in gospodarstvo
10. stran: Janko Moder: Sužnji
11. stran: Moda, sport in še kaj
12. stran: France Bevk: Krvavi jezdec

Predjamski grad

S KRASA

Minister Janez Vipotnik se je udeležil razprave o družbenem planu v Sežani

V soboto, 12. t. m. je Okrajni komite KPS Sežana sklical konferenco vodilnega kadra lokalnih podjetij, ustanov, družbenih organizacij in OLO, da prediskutirajo predlog družbenega plana FLRJ za leto 1952. Konferenci sta prisostvovala tudi član CK KPS in minister za komunalne zadeve LRS tov. Vipotnik in sekretar Centralnega komiteja LMS tov. Remškar.

V nabito polni dvorani OLO je tov. Vipotnik v obširnem referatu obrazložil pomen novega družbenega plana FLRJ za leto 1952. Minister Vipotnik je posebno naglasil naloge, ki stojijo pred partijskimi organizacijami v podjetjih.

Ob koncu referata so zborovalci stavili ministru več vprašanj glede konkretnega sprovajanja novega gospodarskega sistema FLRJ v okraju.

HRPELJE — KOZINA. — Ze od novembra dalje so na šoli predavanja v okviru ljudske univerze. Skrbna izbira programa in dobra izvedba predavanj sta privabila veliko število obiskovalcev iz Hrpe in Kozine. Predavanja so vsak torek ob 20. uri. Do sedaj so izvedli naslednja predavanja: 400 letnica slovenske knjige in začetek slovenskega slovstva, prihod Slovencev v naše kraje, prvi nastanek zgodovine, nastanek in znamenitosti Krasa ter razna literarna in zdravstvena predavanja.

Iz Brkinov

Te dni se pripravljajo v Brkinah na predstoječo novo upravno razdelitev naših vasi. Ilirska Bistrica bo kot okraj prenehala obstajati in sicer bo en del dodeljen postojnskem, en del pa sežanskemu okraju. Sedanji krajevni ljudski odbori, ki jih je 25. se bodo združili v večje, gospodarsko bolj povezane celote, ki se bodo imenovali občinski ljudski odbori. Teh bo sedem.

O tej novi upravno-teritorialni razdelitvi se zaenkrat še diskutira, vendar so se prebivalci v glavnem že zedinili o obstoječih predlogih.

Nepotrebna panika. Nekaj neodgovornih elementov je po nekaterih vaseh ilirsko-bistriškega okraja razneslo vesti, da bo zmanjkalo soli, sladkorja in kvasa. Začela se je prava panika in ljudje so na debelo kupovali omenjene artikle. Da bi bila zmeda še popolnejša se poslovoje v zadrugeth niso znašli in niso takoj obnovili zaloga, čeprav je teh predmetov široke potrošnje povsod drugod dovolj na razpolago. Cim se bo to zgodilo bodo ljudje spoznali, da jih je zopet nekdo potegnil, in ga bodo drugič raje poslali tja kamor spada.

S TOLMINSKEGA

Na pobudo Okrajnega pionirskega sveta so v Tolminu ustanovili društvo prijateljev mladine. Na obnem zboru so sprejeli več koristnih sklepov, ki

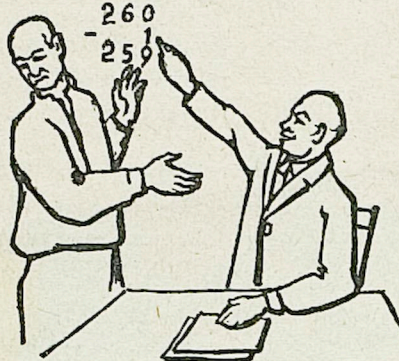
27. januarja bo v Cerknem žalna svečanost v počastitev spomina 47 padlih komunistov, ki so 27. januarja 1944 zaradi podlega izdajstva okupatorjevih hlapcev žrtvovali svoje mnogo obetajoče življenje za svobodo domovine. Naše ljudstvo se z globoko hvaležnostjo spominja njihove žrtve in se vsako leto v obilnem številu udeleži svečanosti ob obletnici njihove smrti. Zato bo tudi letos, 27. januarja ob 9.50 na kraju, kjer so junaki borci padli, kakor tudi na cerkljanskem pokopališču slovesna žalna svečanost. — Vabimo svoje padlih žrtev, borce in aktiviste iz NOV, kakor tudi ostalo prebivalstvo k obilni udeležbi. — KLO Cerkno.

Od Triglava do Jadrana

Zgodilo se je v Pobegih

Jeran Bembič iz Pobegov je razširil vest, da je nad polovica kmetov izstopila iz tamkajšnje Naproze. Njegova »senzacija« bi pa nedvomno doživela klavren konec, če se mu ne bi pred dnevi le nasmešila sreča. Uspelo mu je namreč prepričati lahkoovernega Antona Bucaja, ki je...

ves navdušen pritekel k predsedniku zadrugeth in izjavil, da se bo tudi on priključil številnim, ki so že izstopili. Kakšen odgovor je dobil od predsednika, nam razločno pove slika.

bodo koristili vzgoji in razvedrilo mladine. Namen društev, ki jih bodo ustanovili tudi po drugih večjih krajih Tolminske, je predvsem v tem, da se zagotovi vsestranska pomoč starejših ljudi našim najmlajšim in mladini.

Iz Vipavske

Nesreča na Nanosu. V nedeljo je skupina planincev izkoristila lepo vreme in se napotila na Nanos. Izbrali so najtežji vzpon. Tik pod vrhom pa je nenadoma spodrsnilo tov. Furlanu iz Vipave št. 264 in je padel kakih 40 m globoko v prepad. Vsa prizadevanja reševalcev, da bi ga ohranili pri življenju so bila zaman in je po štirih urah umrl.

IZ SLOVENSKE ISIRE

Priprave za volitve v odbore SIAU. Skoraj po vseh osnovnih organizacijah SIAU so imeli te dni seminarje in posvetovanje za priprave na volitve. Na teh posvetovanjih razpravljajo predvsem o problemih terena, kakor tudi o tehničnih in drugih pripravah.

V Ankaranu in Valdoltri so izvolili nove odbore SIAU. Člani SIAU v Ankaranu in Valdoltri so v nedeljo prvi na Koprskem izvolili nova odbora SIAU. Pred volitvami so imeli letna občna zbora, na katerih so ugotovili poleg uspehov tudi pomanjkljivosti. Frontovci Ankarana in Valdoltri so lani opravili veliko prostovoljnih ur. Posadili so 25 tisoč borovih sadik, popravili cesto Valdoltra — Baceša in napeljali električni tok v podjetje Gradis pri Debelem rtu. Pri omenjenih in drugih delih so člani SIAU opravili 8200 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti 248.239 dinarjev. Na občnih zbora so med drugim sklenili, da bodo povečali tudi število članstva.

Po pregledu dela in živahni debati so na občnih zbora obeh volilnih enot izvolili nova odbora. V vsak odbor so izbrali devet najboljših frontovcev. Volili so z nad 99 odstotno udeležbo. Le nekaj glasovnic je bilo neveljavnih.

Mladinske volitve na Koprskem. V nedeljo so volili dve odbore Zveze antifasistične mladine v aktivih v Koštaboni, Marezigah, Loparju, pri Sv. Antonu, v Dekanih, Tinjanu, Korhah in Čežarjih. V naslednjih dneh bodo volitve še po ostalih krajih in aktivih ZAM. Povsod so bile volitve uspešne. Nekateri aktivisti so ob tej priložnosti organizirali razne kulturne prireditve.

KOPER. — V torek ob 11.40 je nastal v tovarni »Zena« v Kopru požar. Vnela se je lesena stena, ki je postavljena v bližini peči. Gasilci so bili takoj na mestu in skupno z delavci pogasili požar. Škoda znaša okrog 20.000 din.

Iz istih razlogov je postal požar tudi v vojašnici v bližini slovenske gimnazije v Kopru. Gasilci so takoj intervenirali in pogasili požar. Zgorela sta dva trama na podstrešju, nato se je porušil dimnik. Škoda znaša okrog 10.000 din.

21. t. m. so v bližini delavnice črpalke na Solinah našli utopljeno moško truplo. Ugotovili so, da je utopljeneč Starčević Božo, rojen 1905 na Pozorištu, okraj Penzič LRH, delavec pri gradbenem podjetju Vodogradnja v Sečoveljah. Starčević je v vinjenem stanju padel v bližini Ljudskega doma v Si-

čevljeh v reko, ki ga je odnesla na omenjeno mesto.

PIRAN. — Na slovenski osnovni šoli v Piranu so prejšnji teden v lepo okrašeni učilnici zaključili prvo polletje z malo prireditvijo, kateri so prisostvovali poleg učiteljev in učencev tudi starši. Upraviteljica je v svojem govoru navedla uspehe, ki so bili do zdaj doseženi na šoli. Pozitivnih ocen je bilo 86%, med temi je šest odličnjakov. Prav tako je bil dober šolski obisk, ki je dosegel povprečno 96,9%.

IZOLA. — Vest »Mehanizacija v tovarni Ampeleak«, ki smo jo objavili v prejšnji številki »Slovenskega Jadrana«, dopolnjujemo s tem, da je stroj za pranje rib izdelal delavec, racionalizator in novator Italo Delore.

VANGANEL. — Gradilišče zadrugeth doma je spet oživilo. Delajo stalni delavci, pomagajo pa jim tudi vaščani. V domu imajo trgovino, kmalu pa bo končana tudi dvorana za prireditve in prostor za gostilno.

Na nedavnem občnem zboru so volilci razpravljali o tem, da bi se sestajali tudi po posameznih volilnih enotah, kajti vsako naselje ima svoje probleme, ki bi jih na ta način lažje reševali.

BERTOKI. — Skrb kmetijske zadrugeth za dvig kmetijstva. Do sedaj se je kmečka zadruga v Bertokih zanimala samo za trgovino, ne pa tudi za kmetijstvo in njegov napredek. Na občnem zboru so sklenili, da bo zadruga skrbela odsej največ za dvig kmetijstva in proizvodnje ter za pocenitev kmetijskih pridelkov. Prav tako bodo do pusta uredili dvorano v novem zadrugnem domu, trgovino in gostilno.

MAREZIGE. — Popravljali bodo poljske poti. To je bil sklep zadnjega zbora volivcev iz Marezig in okolice. Sklep je obvezen za vse in kdor se ga ne bo držal bo pač moral plačati v denarju vrednost delovnih dni, ki jih je bil dolžan opraviti.

LOPAR. — Kako je z elektrifikacijo. Drogovi so že postavljeni, transformatorska postaja je zgrajena in tudi napeljava po hišah je urejena. Samo toka še ni. Nekateri kmetje se pritožujejo, ker so morali po uvedbe novih gospodarskih uspehov plačati veliko več za napeljavo po hišah. Kakor prej. Tako stane zdaj napeljava in material okrog 6000 dinarjev. Loparčani pravijo, da je to prevelika razlika. Morda se je podjetje »ELTE« pri tem kaj zmotilo?

S POSTOJSKEGA

Mestna mladinska konferenca v Postojni

V nedeljo 20. januarja se je zbirala mladina mesta Postojne na svojo redno letno konferenco. Prisostvovalo ji je 127 članov. Iz poročila Marice Jeran je bilo razvidno, da je bila mladinska organizacija najbolj razgibana med pripravami za proslavo obletnice ustanovitve OF, vstaje slovenskega naroda in obletnice JLA. V tem času so si posamezni aktivni napovedovali tekmovanje, v katerem je sodelovalo 12 aktivov. Organizirali so več mladinskih izletov in kulturnih prireditev in opravili 4376 prostovoljnih delovnih ur. 15 mladincev se je udeležilo gradnje mladinske proge Doboj — Banja Luka, približno 80 članov pa se je aktivno udeleževalo v raznih društvenih in klubskih. Najboljši uspeh je dosegel aktiv Jamske restavracije.

Na konferenci so ugotovili, da mladinska organizacija ni uspela doseči na vseh sektorjih zadovoljivih uspehov. Predvsem bo treba posvetiti več pažnje vzgoji mladine in preprečevati posamezne primere

pijančevanja, brezbriznosti do dela in učenja itd.

Ob zaključku so sklenili, da bodo v prvi polovici letošnjega leta organizirali mladinsko kulturno revijo, ustanovili mladinski pevski zbor, dramsko sekcijo in poživili delo mladinskih aktivov predvsem v ti. stih vaseh, ki bodo priključene mestu.

SKUD Stane Semič. — Daki v Postojni je imelo svojo redno letno skupščino, na kateri so člani izvolili nov upravni odbor in sprejeli delovni načrt za leto 1952.

Gledališče za Slovensko Primorje je gostovalo v nedeljo v Cerknici z igrama »Mačeha in pastorka« in »Tuje dete«. Gledalci so bili s prireditvama zelo zadovoljni.

Begunje — Cerknica. Prejšnji teden je Ivan Korošec ustrelil veliko volkuljo, na katero je prežal vso moč. Za vse prebivalstvo, posebno pa še za lovce je predstavljalo to izreden dogodek. Volkuljo so naložili na osebni avto in jo vozili po Cerknici, da si jo je lahko vsak ogledal.

S TRŽAŠKEGA

Kako je z »zastrupitvami« v tobačni tovarni

Tržaške oblasti so zaprele tobačno tovarno v pristanišču S. Andreja dokler ne ugotovijo vzroke množičnih omedlelostih delavk v tovarni. Kakor je znano je 17. t. m. okrog 150 do 600 delavk v tovarni naenkrat omedlelo in so jih morali odpeljati v bolnišnico. Nesreča se je tako hitro razvila, da niso imeli rešilnih avtomobi-

lov za prevoz ponesrečenih. K sreči ni bilo hudih posledic in so se vse delavke, po kratkem pregledu, vrnile na svoje domove.

V tovarno so takoj poslali posebno zdravstveno komisijo, ki pa ni ugotovila kaj je povzročilo tako množično omedlelost in je izdala komunikacijo v katerem zatrjuje, da delovni prostori odgovarjajo zdravstvenim predpisom. Komisija ni našla v delovnih dvoranah nobenih škodljivih plinov ali kaj podobnega.

V ponedeljek zjutraj pa se je pojavil ponovil in je 19 delavk ponovno omedlelo, da so jih morali, ravno tako kot prvič, odpeljati v bolnišnico. Tudi tokrat ni bilo hudih posledic. Zaradi varnosti delavk so oblasti ukazale zapreti tovarno, dokler dokončno ne ugotovijo resničnih vzrokov nesreče.

V tej zvezi krožijo po mestu in predvsem med delavkami tovarne razne govorice. Eni trdijo, da je omedlevice povzročila neka vrsta tobaka iz katerega hlapijo strupeni plini. Dejstvo pa je, da v bolnišnici niso ugotovili pri ponesrečenkah nobenih posledic zastrupitve od katerih koli plinov. Druga ugotovitev, ki prihaja predvsem iz vrst delavk je ta, da so delavke v tovarni nezadostno hranjene in da ne vzdržijo zagonetnega zraka, ki nastaja pri predelovanju tobaka. Ta trditve bo najbolj odgovarjala resnici, zlasti če pomislimo, da je večina delavk, ki delajo v tovarni zelo revnega stanu in se ne morejo zadostno hraniti zaradi prenizkih plač.

Vesti iz Trsta

Delavci Združenih jadranskih ladjedelnic v Trstu so 12. t. m. prekinili z nadomnim delom v znak protesta proti delodajalcem, ki so klenili odpustiti z dela okrog 700 sklenili odpustiti z dela okrog 700 delavcev, zaposlenih v ladjedelnicah.

Kakor je znano je ravnateljstvo Združenih jadranskih ladjedelnic skoraj pred letom dni najelo po zasebnih tvrdkah več sto delavcev raznih strokov. Ze to dejanje Združenih jadranskih ladjedelnic je bilo protizakonito, ker bi morale najeti delavce v svojo režijo, kakor to predvideva zakon o zaposlitvi delovne sile.

Pred mesecem dni pa so v ladjedelnici Sv. Marka sporočili sindikalnim organizacijam, da bodo odpustili z dela vse delavce, ki niso v režiji Združenih jadranskih ladjedelnic. Vsi delavci so bili proti temu sklepu delodajalcev, ker so videli, da je v ladjedelnici še vedno dovolj dela in da delajo skoraj vsi po več nadur dnevno. Zato so tudi zahtevali naj ravnateljstvo ladjedelnic prekliče najavljene odpuste. Po več tedenskih pogajanjih, so delodajalci sklenili prekiniti vsake razgovore s predstavniki delavcev in sporočili, da bodo v kratkem odpustili z dela vse delavce nameščene po zasebnih tvrdkah.

Iz pisma Centralnega sveta ZSJ sindikalnim organizacijam in vsem delovnim ljudem

Centralni svet ZSJ je poslal ob izročitvi družbenega plana v javno razpravo pismo sindikalnim organizacijam in delovnim ljudem naše države v katerem pravi med drugim:

Z odločitvijo Ljudske skupščine je bil predlog družbenega plana FLRJ izročen v javno razpravo. Tako so dobili vsi delovni ljudje možnost, da razen posredne udeležbe, ki jo imajo pri izdaji družbenega plana v naši državi po Ljudski skupščini, neposredno vplivajo na njegovo vsebino. Iz tega izvirajo za naše sindikate kot množično organizacijo delavskega razreda nove in zelo važne naloge. Sindikalne organizacije morajo predvsem organizirati in izvesti pojasnjevanje predloga družbenega plana, kar je temeljni pogoj, da bi lahko o planu in načinu njegove izpolnitve razpravljali.

Načela, na katerih temelji predlog našega družbenega plana in zakoni, ki so z njim povezani, pomenijo velikanski korak naprej v razvoju naše socialistične graditve. Le-ti dajejo delavskemu upravljanju popolno materialno vsebino. Delavski razred prehaja od neposredne udeležbe pri upravljanju proizvodnje tudi na neposredno sodelovanje pri razdelitvi družbenega produkta. S tem dobiva socialistična demokracija privrati v zgodovini svojo osnovno vsebino, katero so videli na temelju kratkotrajnih izkušenj pariške komune tvorci znanstvenega socializma. S tem so hkrati ustvarjeni vsi pogoji za nov polet ustvarjalne pobude milijonov delovnih ljudi naše države.

Ko delovni ljudje pojmujejo, kako se ustvarja, od česa je odvisen, kako se deli in zakaj se prav tako deli narodni dohodek, bo mnogo lažje dati pravilno in konstruktivno smer tudi drugemu delu naše naloge v tem trenutku, to pa je razprava o predlogu družbenega plana. Razumljivo je, da bo imela razprava o predlogu družbenega plana v podjetjih v celoti bolj značaj pojasnjevalnega plana. Odgovor na posamezna vprašanja in podobno. Vendar pa bo zato razprava o tem delu družbenega plana, ki se nanaša na določeno podjetje konkretna, raznovrstna in nadvse živahna. Le-ta lahko da in bo dala zelo dobre uspehe tamkaj, kjer bo celoten delovni kolektiv sodeloval v njej, predlagal, odkrival sedanje notranje možnosti in rezerve. Sindikalne organizacije in vodstva imajo v tem hipu odgovorno nalogo, da organizirajo in kar najbolj pravilno usmerijo to razpravo.

V teh razpravah se bodo ponekod pojavile tudi partikularistične težnje ločenega gledanja na svoje podjetje, in prizadevanje, da bi se zmanjšale obveznosti do družbene celote. Razumljivo je, da so lahko v predlogu plana določene napake pri določanju obveznosti posameznega podjetja, na katere je treba opozoriti. Toda sindikalne organizacije morajo imeti v teh

razpravah stalno pred očmi, korist celote, koristi naše socialistične skupnosti. Te koristi pa terjajo, da se mora v okviru vse države ustvariti pričakovana vsota akumulacije in skladov, saj brez tega ne moremo ustvariti tistega, kar je temeljno v naši socialistični graditvi. Ne smemo dovoliti, da bi se v nekem delovnem kolektivu izmaličila borba za rentabilnost podjetja v prikrivanje notranjih rezerv ali dviganje cen čez sedanjo raven. Prav tako je tudi s poskusi prikrivanja notranjih rezerv. Zato se morajo sindikalne organizacije aktivno upreti vsem špekulantskim težnjam, do katerih bi utegnili priti v nekaterih podjetjih in se razvnelo za realno in pravilno planiranje, se pravi: usmeritev ne na znižanje stopnje akumulacije in skladov, četudi se bo morda v okviru nekakega podjetja pokazalo to znižanje kot nujno, na drugi strani pa se bodo odkrile možnosti povečanja, marveč na varčevanje s surovinami, pomožnim materialom, za pravilno izrabo delovne sile in podobno.

V boju za rentabilnost se bo pokazalo med drugim tudi to, da je v

mnogih podjetjih preveč delovne sile, kar dokazuje že dosedanja praksa v nekaterih podjetjih. Pri tem vprašanju se že sedaj kažejo nekatere slabosti in poskusi kršitve zakona n. pr. odpušcanje mater porodnic, roditeljev z več otroki, žena in telesno šibkejših. Pri teh vprašanjih morajo sindikalne organizacije odločno nastopiti proti sleherni kršitvi zakona in socialističnih človeških načel, ki so značilna za naše družbeno življenje. Dokazati morajo, da v resnici varujejo delovne ljudi pred slehernim morebitnim malicnim zakona in pred stihijo sebičnih partikularističnih koristi.

Potemtakem morajo sindikalne organizacije, brž ko mogoče, zavzeti svoje mesto v razpravi o družbenem planu, da pri tem kar najbolj široko razvijajo svojo organizatorsko in vzgojno dejavnost. Pravilno vodstvo, dobro organiziranje in usmerjanje pri reševanju te naloge bo pomenilo hkrati tudi velik uspeh v naši borbi za ekonomsko in politično vzgajanje najširših plasti delovnih množic naše države.

Tovariš Boris Kidrič o pomenu zaključka kapitalne graditve

Konec prejšnjega tedna je govoril v Novem Sadu član Politbiroja CK KPJ in predsednik gospodarskega sveta vlade FLRJ, tov. Boris Kidrič na sešanku članov mestnega partijskega aktiva in partijskih voditeljev iz vse Vojvodine, o osnutku družbenega plana FLRJ za leto 1952 in o diskusiji, sproženi o njem v naši javnosti.

Najprej je poudaril, da je ta osnutek važen prvič zato, ker pomeni konkreten primer novega gospodarskega sistema glede plana, drugi pa je važen glede doseganja nekaterih naših osnovnih ciljev: zaključka kapitalne graditve, krepitev obrambne moči naše države in vseh temeljev graditve socializma.

Glede zaključka kapitalne graditve je dejal, da je važen predvsem zato, da bomo našo državo rešili neravnotežja v zunanje trgovski bilanci, da bomo imeli za sedanjo produkcijo in za nadaljnje preskrbovanje reprodukcije dovolj surovin in za nadaljnji razvoj ter večji obseg reprodukcije dovolj deviz, da bodo mogle obratovati vse naše tovarne. Ko bomo zaključili kapitalno graditvo bomo mogli zelo hitro dvigniti življenjski standard.

Zaključek naše kapitalne graditve pa bo zelo važen tudi za krepitev obrambne moči naše države. V sedanjem napetem svetovnem položaju, v katerem živimo brez svoje krivde, moramo dajati precej narodnega do-

hodka za krepitev obrambnih sil naše države. Prispevati moramo velike napore, ker marsikaj, kar je potrebno za našo obrambo, uvažamo iz tujine in plačujemo z devizami. Zato bo zaključek kapitalne graditve eden izmed glavnih temeljev družbenega plana.

»Imamo osnovno kapitalno graditve« je rekel tov. Kidrič. »Imamo stopnje akumulacije in fondov. V zvezi s tem lahko podjetje na podlagi čistega dohodka izračuna, koliko je zaslužilo, more določiti svoj plačni fond za lastno akumulacijo itd. Podjetje torej ni več odvisno od morebitne administrativne ali birokratske samovolje. V družbenem planu ima jasno začrtane obveznosti in na podlagi teh obveznosti postaja dejansko samostojno.«

Na je tov. Kidrič govoril o diskusiji v zvezi z osnutkom družbenega plana.

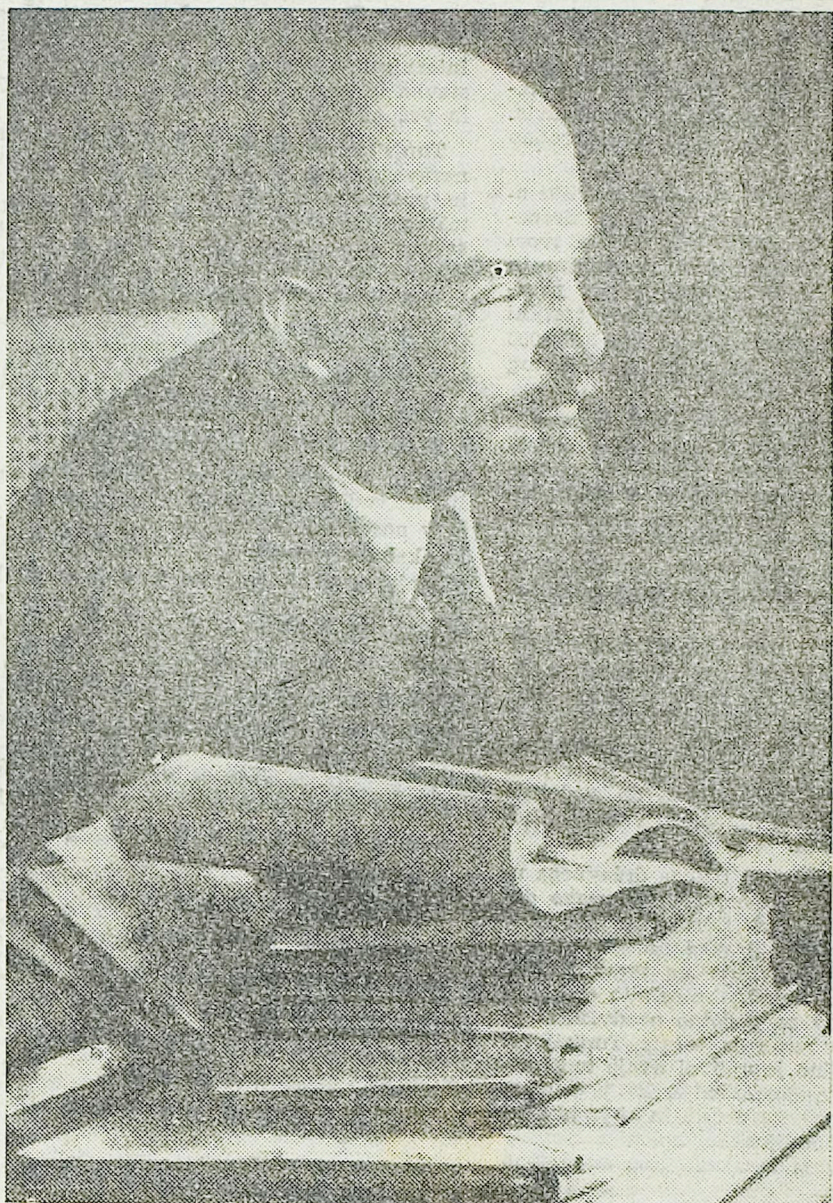
Ob občnih zbora frontnih organizacij

Okrajni zbor Slovensko-italijanske antifašistične unije (SIAU) v Kopru je na svojem zasedanju 12. t. m. med drugim sprejel tudi sklepe, da je treba izvršiti volitve v odbore osnovnih organizacij do konca februarja t. l. Značilnost tega sklepa je predvsem v tem, da določa izvedbo volitev v vodstva osnovnih organizacij na občnih zbora vseh članov dotične vasi oz. terena, tako kot se vršijo volitve v odbore OF v vsej Sloveniji in ne več kot dosedaj, ko je bil način volitev v odbore SIAU skoraj enak načinu volitev odborov in odborikov ljudske oblasti.

Ukrepe, ki jih podvzemata naša Partija in Fronta v vsej Jugoslaviji in zato tudi pri nas za poglobljanje socialistične demokracije in ustanovitve resničnih socialističnih družbenih odnosov med državljani, so rodili že obilo sadov. Toda analogno s temi rezultati se nujno pojavlja potreba, da se oblike in vsebina dela naših partijskih in frontnih organizacij prilagajajo temu, da bi tako le-te mogle biti temu velikemu dogajanju na čelu in ga usmerjati. Naloge naših organizacij izhajajo prav iz tega.

Glavna naloga je ta, da se frontne organizacije otresejo starega prežvelega in prakticističnega načina dela, ki jih je marsikje odtrgoval od množic. Ze izvršeni občni zbora pomenijo nedvomno eno glavnih osnov zato, da se delo in življenje organizacij SIAU in OF zlije bolj kot dosedaj v vsakdanjem življenju nadaljnega razvoja socialistične preobrazbe naših vasi in mest.

Dosedaj nam to potrjujejo številni občni zbora organizacij OF v drugih krajih Slovenije.

21. januarja je minulo 28 let, odkar je umrl voditelj in učitelj proletariata vsega sveta Vladimir Il'ič Uljanov — Lenin. Napredna gibanja vseh dežel se spominjajo na ta dan ogromnega Leninevega dela za napredek in boljše življenje človeštva. Njegova prezgodnja smrt je pomenila velikansko izgubo za proletariat vsega sveta, zlasti če upoštevamo, da so njegovi nevredni nasledniki v Sovjetski zvezi izmaličili njegove misli in nauke ter začeli spreminjati prvo državo delavcev in kmetov, rešeno spon eksploatacije, v ječo narodov in v središče novega imperijalizma.

Narodi Jugoslavije, ki so se v osvobodilni vojni ravnali po Leninih načelih, tudi danes s praktičnim delom potrjujejo njegove velike teoretične izsledke in trdno korakajo po poti v socializem, ki so jo predvidevali veliki teoretiki marksizma-leninizma.

Glavna kvalitativna razlika med dosedanjim načinom volitev v organizacije OF in SIAU in današnjimi občnimi zbora je v tem, da morajo dosedajni odbori dati članstvu obračune svojega enoletnega dela, čemur so se v preteklosti lahko tudi izognili. Tudi odbori imajo priložnost in dolžnost povedati, v koliki meri so članstvo in posamezniki doprinesli s svojim lastnim postrvovanjem za krepitev SIAU kot vseljudske politične organizacije, njenih naporov za nadaljnje utrjevanje enotnosti ljudstva; za dvig gospodarske in kulturne ravni prebivalstva in v borbi za onemogočanje razdiralnega početja združenih sovražnikov del ljudstva in socialistične domovine Jugoslavije. Na podlagi takih poročil in ocen ne bo težko nato izbrati takega vodstva organizacije, ki bo ob podpori članstva sposobno izvrševati vse one navedene politične in družbene naloge, ki stoje danes pred organizacijami SIAU in OF. Tudi poizkusi posameznih reakcionarnih agentov od IB do klerofašističnih in šovinističnih, da bi se vrnili v vodstva naših organizacij, bodo na takem občnem zboru propadli, pa čeprav bi se ti reakcionarji poskušali odeti v plašč »zaščitnikov ljudstva«.

Občni zbora sprejemajo tudi programe dela za določeno obdobje, ki temeljijo na družbenih potrebah dotičnega kraja, z razliko od dosedanje prakse, ko so tudi programe v mnogih primerih izdelovali na odborih brez sodelovanja ljudstva.

S tem dobiva OF in SIAU vedno bolj viden značaj družbeno-politične organizacije, ki mora živeti in delovati tam, kjer so množice. Njena aktivnost se more ceniti po delu njenih članov v odborih in ko-

misijah LO, v zadrugah in v ostalih političnih družbenih in kulturno-prosvetnih organizacijah in društvih, v šoli, v komunalnem gospodarstvu itd. Zato se mora bolj kot dosedaj povečati skrb OF in SIAU za delo in življenje svojih organizacij, za prileganje ljudstva in za njihovo politično smer in perspektivo.

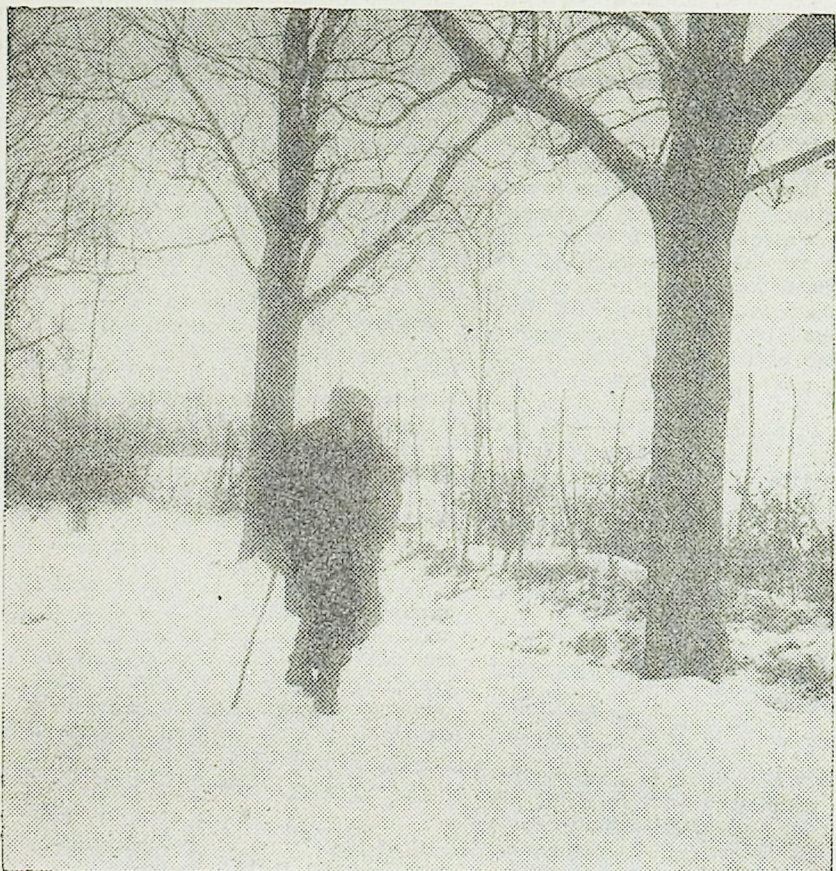
S takim načinom življenja in dela se bo še bolj krepila moralno-politična moč organizacij SIAU in OF in njihov ugled v očeh vsega poštenega in naprednega prebivalstva. To je tudi največja garancija za to, da bodo ostanki združene reakcije pri nas onemogočeni v njihovih namerah miniranja in sabotiranja naporov vsega naprednega ljudstva za doseg nadaljnjih uspehov socialistične graditve in s tem naporov za doseg višje življenjske in kulturne ravni družbe.

Franc Cehovin

Nova pariteta dinarja v jugoslovanski coni STO

Z odlokom poveljnika Vojaške uprave JLA v jugoslovanski coni STO je bila uvedena nova pariteta dinarja na področju Istrskega okrožja. Ta odlok je bil izdan za zavarovanje gospodarskih koristi jugoslovanske cone in vrednosti dinarja, opira pa se na novo pariteto dinarja, ki jo je pred kratkim objavila vlada FLRJ. V jugoslovanski coni bo imel dinar kot plačilno sredstvo glede na tuje valute iste tečaje kakor v Jugoslaviji.

Z istim odlokom je bil odločen tudi tečaj za nakup in prodajo zlatega kovane denarja. Istrska banka je pooblaščen, da opravlja posle v zvezi z navedeno primerjavo.

ZIMSKI MOTIV IZ PRIMORSKE

Pereče tuniško vprašanje

Krvavi dogodki zadnjih dni v Tuniziji so postavili v ospredje vprašanje te dežele, ki je v okviru težnj arabskih narodov po neodvisnosti, postala važno mednarodno vprašanje.

Tunizija leži ob severnoafriški obali nasproti Siciliji, kjer se Sredozemsko morje močno zoži in tvori nekako mejo med Zahodnim in Vzhodnim Sredozemljem. Po površini je dežela velika za dve tretjini Jugoslavije, ima pa samo 3.200.000 prebivalcev, od katerih je le okrog 200.000 Francozov.

Tunizija je prišla pod francosko nadoblast leta 1881, ko so Francozi s pretezo, da kaznujejo plemo Krumirov, ki je vdorilo v Alžir, zapeljali del Tunizije ter vsilili tunižskemu vladarju, beju, pogodbo o protektoratu, ki je še danes osnova uradnim francosko-tunižkim odnosom.

Tuniški bej, ki niti ne kraljuje, niti ne vlada, ima ministrski svet, v katerem je polovica Francozov, polovica pa Arabcev domačinov. Pokroviteljstvo pa izvaja francoski generalni rezident (guverner), ki je edini pooblaščen, da vzdržuje odnose med tunižsko vlado in inozemstvom.

Nesodobnost takega državnega ustroja je očitna, če preberemo določilo listine Združenih narodov, ki govori o pravicah narodov do samoodločbe. Toda ne samo listina, marveč tudi borba ostalih arabskih narodov za popolno neodvisnost je močno podžigala težnje Tunizijcev. Odločilno je vplival nanje tudi primer sosednje Libije, ki je mnogo manj razvita dežela in ki je iz nekdanje italijanske kolonije postala ob koncu lanskega leta neodvisna država.

Konec oktobra so tuniški nacionalisti v imenu beja postavili svoje zahteve po popolni samoupravi: vlado sestavljeno izključno iz Arabcev domačinov in pravico do lastnega zunanjepolitičnega zastopstva. Francoska vlada je to zahtevo odklonila. Zato sta pred nekaj dnevi dva tuniška ministra skušala sprožiti tuniško vprašanje pred Združenimi narodi. Francoska vlada je odgovorila s politiko »močne roke«

glavne tuniške politične voditelje so internirali. Sledila je protestna stavka in spopadi, pri čemer je bilo več mrtvih.

Tunizija ni važna samo zaradi naravnega bogastva, marveč tudi in predvsem zaradi njenega strateškega položaja. Tu leži največje severno-afriško vojno pristanišče Bizerta. Razen tega tvori to področje kritje proti Vzhodu za obrambo Alžira in Maroka, to je zapadno-afriške obale Atlantika, kjer so važna letalska oporišča in najbližja zveza z ameriško celino.

Trdovratnost do tunižskih zahtev bi utegnila spraviti domače politične voditelje v obup ter jih vreči v naročje Moskve, ki komaj čaka, kako bi izkoristila osvobodilno gibanje arabskih narodov za svojo agresivno politiko. S tem bi pa tudi nastala razpoka v skupni fronti obrambe in miru.

Vse to pa nalaga Franciji, da opusti politiko »močne roke« ter upošteva težnje kolonialnih narodov za iskanjem sporazumne rešitve k postopni samoupravi.

V ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV

Višinski: Jaz sem za razorožitev in za atomsko bombo.

Poljak Kac Suchy: Jaz tudi.

Ceh in Ukrajinec: Tudi midva.

Višinski: Predlagam razorožitev vseh članic OZN.

Ceh, Poljak in Ukrajinec: Mi smo že razoroženi!

Med arabskimi narodi vre

Vprašanje Tunizije, ki je s svetovnega stališa zelo važno, obravnavamo v posebnem članku, toda s tem v zvezi moramo omeniti, da na splošno vre med vsemi arabskimi narodi ne samo na Srednjem vzhodu, temveč tudi v Severni Afriki od Egipta pa vse tja do Maroka.

Središče upora proti kolonialni politiki Evrope in Zapada sploh je v Egiptu, kjer nočejo ničesar slišati niti o Atlantskem paktu, kakor tudi o takomimovanem Vzhodnem bloku Egipt, ki se zaveda, da je najmočnejša med arabskimi državami, podžiga tudi druge arabske narode v svoji sosedini na nepokorščino tujcem.

Egiptiska politika je v zadnjem času zadala zelo velike preglavice ne samo Angliji, temveč tudi Franciji in Ameriki in kakor javljajo v Zahodnih prestolnicah je Churchill na svojem obisku v Ameriki doberšen del svojih razgovorov s Trumanom posvetil prav vprašanju Bližnjega vzhoda in Severne Afrike.

Sueški prekop, ki je najbližja in

Anglija in Maocetungova Kitajska

O odnosih med Veliko Britanijo in Kitajsko je bilo doslej napisano v svetovnem časopisju veliko člankov. Ugibanja in celo ugotovitve pa niso bile vedno točne, lahko rečemo, da so bile v večini tudi napačne.

Velika Britanija je predstavljala po prvi svetovni vojni ne samo ev-

ropsko velesilo, temveč tudi svetovno. Polagoma jo je iz svetovnih tržišč spodbila Amerika, kar pa ni bilo do zadnje svetovne vojne tako očito. Sele v drugi svetovni vojni so Združene države Amerike prevzele od Anglije marsikatero koncesijo ne samo v Evropi, temveč zlasti v državah Bližnjega vzhoda in v Aziji na splošno.

Velika Britanija je v treh predelih sveta uživala prej največji ugled in lahko trdimo, da se brez njenega pristanka ni moglo ničesar zgoditi ne samo v Egiptu, Perziji, Indiji in Avstraliji, ampak tudi na Kitajskem, ker ni imela nobenega tekmeča.

Sele po zadnji vojni se je na vzhodnem poprišču pojavila Amerika, da bi prevzela politično in gospodarsko vlogo Anglije v tem predelu sveta. Kako je Anglija izgubila svoj vpliv v Egiptu, Perziji in Indiji, smo v našem listu že poudarili, danes je pa naš namen osvetliti angleški vpliv na Daljnem vzhodu, zlasti pa na Kitajskem.

Pred zadnjo svetovno vojno je Velika Britanija uživala na Kitajskem skoraj monopolno pravico v trgovskem pogledu in ni imela tekmecev, po zmagi nad Japonsko pa so se pojavile ZDA kot resen konkurent angleškemu interesom.

Predvsem moramo poudariti, da so po zadnji vojni prevzeli oblast v Angliji laburisti, ki so določili politično linijo ne samo v domačih zadevah, temveč tudi v splošnih svetovnih dogodkih.

Anglija je bila med prvimi državami, ki so priznale Maocetungovo vlado. ZDA so se pa obotavljale priznati pekinško vlado in so podpirale Cangkajškovo emigrantsko vlado na Formozi.

Laburisti so brez obotavljanja priznali pekinško Maocetungovo vlado, medtem ko Churchill in njegova vlada sedaj ne gojijo podobnih simpatij do Kitajske. Lahko bi rekli, da se britanska konservativna vlada približuje ameriški stališču, ki zagovarja Cangkajškovo vlado in ki je odločno nasprotna vladi ljudske republike Kitajske.

Churchill si prizadeva, da bi približal politiko svoje vlade Združenim državam Amerike, kar zadeva Kitajsko, toda to mu je težko uresničiti, ker je že laburistična vlada odredila smernice angleške politike do Daljnega vzhoda in ji je sedaj težko menjati kar preko noči.

Churchill se zaveda, da ima laburistična stranka velik vpliv na angleško ljudstvo, kar so dokazale tudi zadnje državne volitve, na katerih so ti dobili večino glasov. Pripravljen je tudi, da večina angleškega naroda ne odobrava Cangkajškove vlade, ki ne izraža volje kitajskega ljudstva. Toda dogodki na Daljnem vzhodu zahtevajo trenutno, da se politika Anglije in ZDA vskladi v tem delu sveta zaradi agresivne politike Sovjetske zveze.

božja vsevednost pokaže pravo pot iz nevarnosti in zahrbtnosti življenja. Zvest tem tradicijam se je tudi župan Bartoli vedno, predno je moral odbrniti nek svoj znameniti govor v mestni hiši, ob katerem je potem pristihnil ves svet, ali je celo spustil kako bojevito brzojavko na račun vnesrečne cone Ba Varnostnemu svetu ali drugak, vedno pobožno pogreval v globoke meditacije, pričakujoč migljaja od zgoraj, da ga ne bi polomil. Toda podoba je, da ali sedaj njegova pobožnost ni dovolj goreča, ali pa da to sredstvo le ni univerzalno. Ker župan Bartoli, ga je sedaj polomil. Vojaška uprava je namreč zaljubljenega župana vzdramila iz njegovih sanj in mu lepo kljub njegovemu zgovornemu upiranju dopovedala, da še ni pravi čas za take podvige. S slavno trikoloro torej zaenkrat v Trstu ne bo nič, čeprav so v Rimu rekli, da bi morala tam viseti, ko je vendar Trst mesto italijansko.

Župan Bartoli se je ob temu poduku silovito razjezil in dejal: »Ne bo ta, ne bo tudi ona. Tako je začel križev pot tržaške zastave, ki si v svojem lastnem mestu gotovo ni zaslužila usode, na katero jo je obsodil hudi župan Bartoli.«

Na kratko

Radikal Edgar Faure je sestavil novo francosko vlado, ki se le malo razlikuje od prejšnje, zaradi česar ji ne napovedujejo dolgega življenja. V vladi so demokristjani, radi- kali, agrarci in neodvisni, socialisti jo pa samo podpirajo. Zbornica je izrekla vladi zaupnico s tem, da je glasovala za odgoditev podrobne razprave o tuniškem vprašanju.

Truman je predložil novi ameriški državni proračun, ki predvideva 85 milijard dolarjev izdatkov in 70 milijard dohodkov. To je do sedaj največji državni proračun v mirnem času. Izdatki so za 14 milijard in pol višji kot lani in so za dve tretjini namenjeni za obrambo potrebe.

Na finančni konferenci držav britanske skupnosti v Londonu so sprejeli ukrepe za izravnavanje primanjkljaja v plačilni bilanci področja funta šterlinga do dolarškega področja, ki znaša eno milijardo in pol funta. Države članice naj bi skušale živeti v okviru svojih sredstev in naj bi zvišale lastno proizvodnjo.

Predvideni sestanek namestnikov zunanjih ministrov štirih velesil za sklenitev državne pogodbe z Avstrijo je bil odgođen za nedoločen čas, ker sovjetske oblasti niso odgovorile na neložne zahteve, da bi razpravljali o tržaškem vprašanju.

V političnem odboru OZN razpravljajo o možnosti sprejema 14 novih članov. Jugoslavija podpira sprejem vseh držav v članstvo OZN, ki le teko postane res univerzalna. Predlog o razorožitvi so izročili v proučitev razorožitveni komisiji. Gospodarski odbor je sprejel jugoslovanski osnutek resolucije za dviganje življenjske ravni in pobijanje inflacije.

Zavezniška delegacija pri pogajanjih za premirje na Koreji je izrazila upanje, da bodo Severni pokazali dobro voljo za izhod iz mrtve točke, na kateri čitajo pogajanja že 26 dni. V Tokiju sodijo, da bodo Sovjeti pripravljeni skleniti premirje šele spomladi.

Madžarska vlada je zavrnila jugoslovanski kompromisni predlog, da bi mešana komisija na mestu rešila spor, ki je nastal s protizakoni, to zasedbo otoka na Muri po madžarski vojski. Zaradi žaljive vsebine je jugoslovanska vlada madžarsko noto zavrnila.

Japonska vlada je začela izvajati oborožitveni načrt, po katerem se bodo japonske oborožene sile nemu, doma zvišale na 10 divizij, v dveh letih pa na 20 divizij. Ustanovljeno bo tudi letalstvo in vojna mornarica.

Posebni politični odbor OZN je določil podporo v znesku 250 milijonov dolarjev za 875.000 arabskih beguncev iz Palestine.

Churchill je pristal na to, da bo ameriški admiral poveljeval skupnim atlantskim pomorskim silam.

Churchill se je v svojem govoru pred ameriškim kongresom izrekel za tesnejše sodelovanje med Ameriko in državami britanske skupnosti na obeh straneh ter s porajajočimi se združenimi državami Evrope na drugi strani. Predvidno pa se je izražal glede angleške politike na Daljnem vzhodu.

V Egiptu se je položaj zaostрил zaradi vedno hujših in številnejših spopadov, ki so zopet zahtevali več smrtnih žtev. Zopet se postavlja vprašanje prekinitve diplomatskih odnosov z Veliko Britanijo. Po drugi strani pa je Saudova Arabija predložila kompromisno rešitev anglo-egiptskega spora.

Novi jugoslovanski poslanik v Rimu Vladimir Vekotič je izročil poverilnice predsedniku italijanske republike Einaudiju.

K rešitvi perzijskega petrolejskega spora

Vse bi pričakovali, le tega, da bodo veliki duhovni iredente, kot je tržaški župan Bartoli naenkrat postali prvoborniki Svobodnega tržaškega ozemlja, bi si pa le ne mislili. Torej se le še gode čudeži po tem lepem svetu, navzlic vsej verski mlačnosti, ki obeležuje današnjo dobo. Spričo neprimerni vdanosti in lahko rečemo celo svetniške vne- me, s katero je tržaški župan opravil svoje iredentistične verske dolžnosti, predstavlja ta nenadna spreobrnitev tako velik čudež, da bi ga mogli županovi pokrovitelji v Vatikani spričo tega dogodka proglasiti za svetnika, če pa že to ne, vsaj za blaženega.

Kaj se je torej zgodilo? Župan Bartoli je ugotovil, da se z znanenito tržaško zastavo, ki je po določitih mirovni pogodbi postala tudi zastava celotnega Tržaškega ozemlja, ne postopa dovolj spoštljivo. Da ne bi zastava bila še nadalje izpostavljena neprimernemu postopku, je zaukazal kot njen najvišji zaščitnik, da se jo sname z mestne hiše in odkaze boljši prostor v magistratni ropotarnici, odkoder jo bodo odslej privlekli na dan le ob najsvetnejših prilikah. Grdo pa postopa s to slavno trofejo, ki še tako spominja na stare avstrijske čase, vojaška

Zgodba o zastavi

oblast, kateri je poverjena časovna uprava tržaške cone s tem, da jo izobeša na javnih poslopjih poleg svojih narodnih zastav. Da bi rešil zastavo nad zastavami take slabe družbe, jo je župan dal spraviti za one srečne čase, ki se nedvomno povrnejo, ko bo mogla znova sama blesteti v onem sijaju, ki ji pritiče. Župan Bartoli in njegovo šovinistično spremstvo imajo namreč belo hebebarbo na rdečem polju tako radi, da se jim že ob samem pogledu nanjo ulijejo solze ginenja. Saj jih neprestano spominja na velike dni, ko se bo izpolnila triletna izjava, kakor so se izpolnile prerokbe v starem Izraelu in bo tod en hlev in en pastir. Župan Bartoli bo pa kronan z imperatorskim tavorom gledal z mestne tribune na delo svojega življenja, ko bo Selbova policija s strunim »passo romano« u- darjala mimo njega ob slavnostnih zvokih trobent, katere so njegove občudovalke nedavno poklonile izbranim trobentačem v videmski kasarni.

Mogoče so prav ti prividi krivi pripetljivajev, ki so sedaj zadeli tr-

žaško zastavo, da se je morala u- makniti z mestne hiše v nezastuže- no ozadje. Iredentistično navduše- nje je zazibalo namreč tržaškega župana v prijeto sanjarjenje, ki objame onega, ki se je nasrkal opi- ja, pa se je dvignil v lagodni zača- rani svet. Tako je tudi župan Bar- toli v svojih iredentističnih sanjah kar naenkrat pozabil na Američane in Angleže in na njih mestu že za- zrl ljubljeno mater italijansko, ka- ko ga stiska na svoja hvalačna pr- sa. Zamenjavši stvarnost in želje je dal razgobešiti na mestni hiši na- mesto progosto zvezdnatega prapo- ra in Union Jacka ob slavni rdeče beli hebebarbi še slavniješo rimsko trobojnico.

Oni, ki poznajo odkrito in globo- ko ljubezen župana Bartolija do iredentističnih nauk in vere rimske- ga imperializma, se niso nič kaj začudili nad halucinacijami, ki si- cer večkrat rade napadejo tržaške- ga župana. Saj jim je znano, da so tudi njegovi predniki, kadar jim je bilo potrebno neko posebno navdah- njenje odhajali v puščino, kjer so ob postu in molitvi čakali, da jim

VIRI BOGATE, RAZNOVRSTNE PROIZVODNJE

Ko je tovariš Boris Kidrič, predsednik Gospodarskega sveta vlade FLRJ, na zadnjem zasedanju zvezne ljudske skupščine obrazložil osnutek družbenega plana za leto 1952, je med drugim podčrtal tudi važnost kapitalne graditve, ki jo je treba v l. 1952 dokončati. Dejal je, da bo življenjska raven delovnega ljudstva Jugoslavije, kot je predvidena v osnutku družbenega plana za leto 1952, ostala enaka, kakor je bilo doslej. Bodo sicer posamezna izboljšanja, ki so bolj organizacijske narave in povezana s končno zaključitvijo procesa stabilizacije, toda bistveno izboljšanje življenjske ravni je povezano z zaključkom kapitalne graditve. Njeni uspehi bodo nudili jugoslovanskemu delovnemu ljudstvu vire nove, bogate in raznovrstne proizvodnje.

Ze iz navedenih besed vidimo, kaj pomeni za jugoslovansko ljudstvo, da dokonča kapitalno graditev, ki ji je položilo temelje v letu 1947, da torej uspešno zaključi prvo veliko etapo borbe, v kateri se bo Jugoslavija preobrazila iz revne in zaostale v napredno industrijsko državo.

Za to veliko preobrazbo ji nudi njeno bogastvo tako odlične pogoje kakor malokateri drugi državi. Od 26 strateških surovin, kolikor jih šteje sodobna znanost, jih je v Jugoslaviji 23. Največ ima železa, premoga in boksita. V Ljubliji v Bosni so cele gore

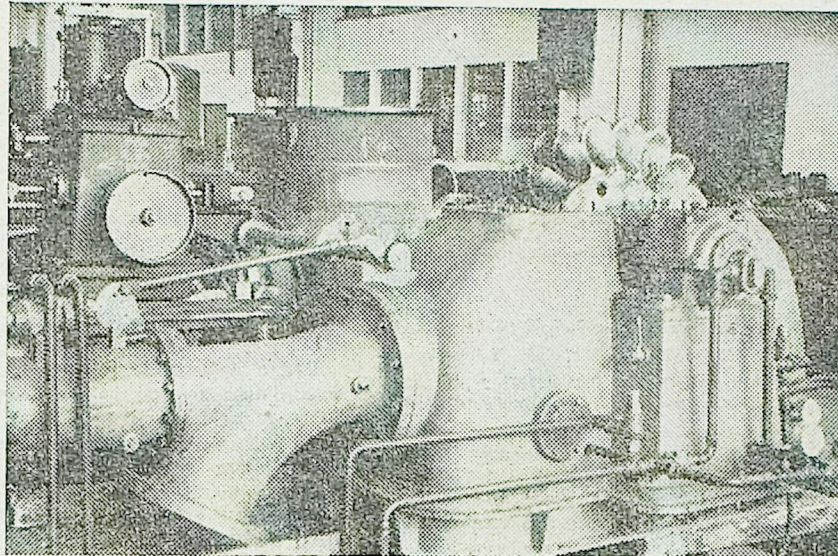
v Evropi in na tretjem na svetu. Tu di po zalogah svinca, kroma, antimona, živega srebra in bakra je med prvimi državami na svetu. Ima redke kovine mangan, vanadij, volfram in še redkejši molibden, ima vse, kar je potrebno za ustvaritev močne, moderne industrije.

Vse ima — pa vendar jugoslovansko ljudstvo v preteklosti ni imelo ničesar od tega. Bila je le »skladišče surovin«, iz katerega so tuji kapitalisti vlekli masne dobičke. Na aluminiju iz istrskega, dalmatinskega in hercegova, boksita so se vozili nemški, italijanski in ameriški piloti. Dobički iz naših rudnikov železa, bakra, premoga in svinca so polnili blagajne anonimnih francoskih in nemških kapitalistov. Izkoriščanje naših naravnih zakladov je bilo v tujih rokah.

Predvojnih izkoriščevalcev se je ljudstvo v Titovi Jugoslaviji otreslo. Toda sredi njegove najhujše borbe za dvig iz zaostalosti so se mu približale druge pijavke — iz Sovjetske zveze in iz držav »ljudske demokracije«. Češki in poljski »kritiki« so na primer svetovali, naj Jugoslavija ne gradi avtomobilske industrije, ker ji lahko oni dobavljajo avtomobile ter traktorje. In pod kakšnimi pogoji? Za en kamion bi jim morali dati po 1.300 ton železne rude, za tono aluminija 80 ton boksita, za 1 kg kvalitetnega jekla 700 kg železne rude...

zdaj bliža zmagovitemu koncu, čeprav je skušala informbirojevska bratovščina zadušiti razvoj jugoslovanskega gospodarstva z blokado, z odpovedjo

volj je, če povemo: nihče ne more jugoslovanskemu ljudstvu očitati, da je držalo roke križem. V petih letih je zgradilo nad 155.000 zgradb v vred-

Turbine v »Litostroju«

sklenjenih pogodb in z vsemogočimi klevetami.

Težišče borbe za industrializacijo je prav za prav borba za jeklo. Država, ki ima dovolj jekla, razvije lahko vse druge panoge gospodarstva. Toda v borbi za jeklo še ni dovolj, odpreti rudnike železne rude. Borba se začne z osvajanjem energije: treba je zgraditi hidrocentrale. Pred vojno je v Jugoslaviji znašala proizvodnja električne energije 1 milijardo in 1 milijon kilovatih ur, do konca petletke pa mora znašati okrog 4 milijarde kilovatih ur. To je ogromen skok, ki pa bo kmalu uresničen. Za osvetlitev velikih uspehov borcev za petletko je že dovolj, če povemo, da se je proizvodnja električne energije v primeri s predvojno že do leta 1950 dvignila za nad 100 odstotkov.

Ustvarjalci petletke niso klonili pred ovirami informbirojevske blokade. Pogledimo samo, kako so rešili vprašanje proizvodnje koksa, brez katerega, kakor vemo, ni železarske industrije. Jugoslovanski strokovnjaki so iznašli nov način njegovega pridobivanja — pridobivanje koksa iz lignita. Kokosarni v Lukovcu in Zenici, od katerih bo prva kmalu dograjena, bosta dajali dovolj koksa za vse železarne v državi.

Lahko bi naštevati velika dela, toda zmanjkalo bi nam prostora, če bi hoteli vse samo bežno omeniti. Do-

nosti okrog 109 milijard dinarjev. Med njimi je 45.046 velikih objektov — objektov kapitalne gradnje. Kmetijskih zgradb in zadržanih domov je bilo v petih letih zgrajenih 27.375. Kakšen obseg je zavzela elektrifikacija, nam priča 566 zgradb, zgrajenih v neposredni zvezi s hidrocentralami. Zgrajenih je bilo tudi 4.330 km cest in 1.822 km železnic. V prvi petletki — razumljivo — ni bilo mogoče zgraditi dovolj stanovanjskih hiš in komunalnih naprav. Vendar številni zgrajeni stanovanjski hiši ni majhno: 101.177. Razen tega je bilo zgrajenih na stotine upravnih zgradb, 579 zgradb za socialno zdravstvene namene, 2.433 šol in drugih prosvetnih poslopij itd.

Toda — kakor smo povedali že v uvodu — treba bo še mnogo naporov v tem letu, da dokončamo gradnjo poglavitnih objektov, ki nam bodo dajali možnost nove, bogate in raznovrstne proizvodnje. Treba je dograditi še 290 ključnih objektov v vrednosti 19 milijard dinarjev. Med najvažnejšimi je dograditev hidrocentral na Drini v Zvoniku, na Vlasini v Srbiji, v Mavrovem v Makedoniji in v Jablanici. To bo največja hidrocentrala, katere zmogljivost bo znašala polovico zmogljivosti Dnjeprostraja. Za povečanje industrijske zmogljivosti v Sloveniji pa bo preskrbljeno z do-

graditvijo hidrocentral v Mostah, Medvodah in Vučenici.

Kaj pomeni za dvig življenjske ravni kapitalna graditev, sprevaidimo že, ako vemo, kaj bo dajala tovarna aluminija v Strnišču. To bo ena prvih tovarn na svetu, ki bo pridobivala glinico po najnovejšem in najcenejšem postopku. Ko bo tovarna v celoti dograjena (imela bo dvakrat večjo zmogljivost, kakor je bilo prvotno določeno), bomo za izvožene izdelke dobivali toliko deviz, da bi lahko z njimi kupili hrano za vsa mesta in industrijske centre v Sloveniji, če bi jih uporabljali samo za to.

Dovršitev kapitalne graditve ni pomembna le zaradi tega, ker bo osnova za razvoj lahke industrije. Pomembna je tudi zato, ker se bo z njo docela spremenila struktura našega izvoza. Ne bo nam treba več izvažati stvari, ki jih potrebujemo doma, ampak bomo izvažali aluminij in izdelke teške industrije, izvažali bombo stvari, ki jih bodo nove tovarne proizvajale mnogo več, kakor jih potrebuje država za lastno potrošnjo.

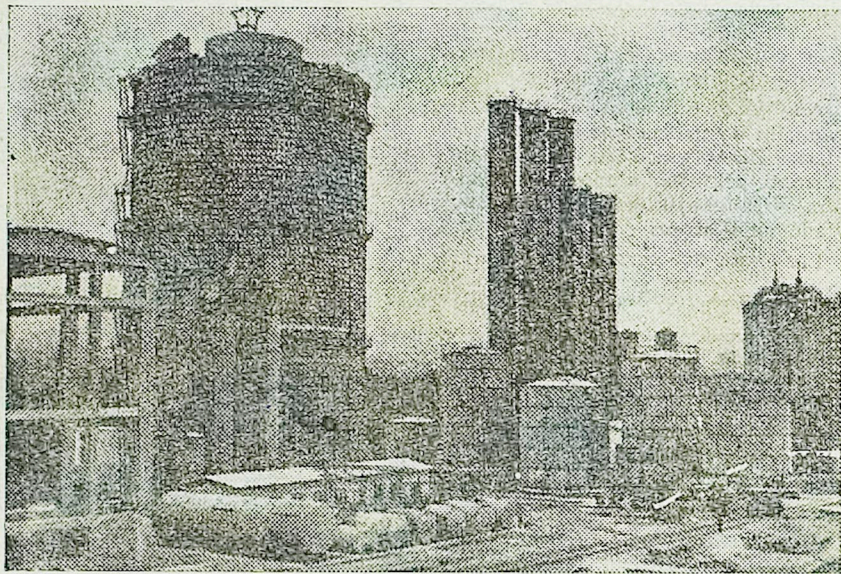
Po domovini

Petrolejska polja v Hrvaški, ki proizvajajo največji del surove nafte v Jugoslaviji, bodo letos zadovoljila okrog 37% domače porabe. Rafineriji nafte na Reki in v Sisku pa bosta letos povečali svojo proizvodnjo po vrednosti za 30 do 40% v primerjavi z lanskim letom. V teh rafinerijah bodo prvič proizvajali motorna in transformatorska olja, ter olja za mazanje.

Zdravilo, ki nadomestuje penicilin. Tovarna zdravil »Pliva« v Zagrebu bo letos začela izdelovati nekatera nova zdravila. Eno od njih je »saj-fakombin«, ki bo v nekaterih primerih nadomestilo penicilina. To zdravilo sedaj še proučujejo v zadnji fazi. Izdelavati ga bodo začeli meseca februarja. — Tovarna »Pliva« bo letos začela izdelovati tudi nova zdravila proti boleznim črevesja, tuberkuloze in dihalnih organov.

Novo tovarno za izdelavo mleka v prahu bo zgradil mednarodni otroški fond v Zupanji pri Osijeku. Tovarna bo dnevno izdelovala okrog 30.000 litrov mleka v prahu, več tisoč litrov pa bo pasterizirala za dnevno potrošnjo. Vsa dela za montiranje tovarniških naprav izvršujejo v glavnem jugoslovanski strokovnjaki.

Stavbinska dejavnost v Makedoniji. Za izgraditev novih objektov v Makedoniji bodo letos potrošili eno milijardo 100 milijonov dinarjev. Od te vsote odpade 500.000.000 na izgraditev industrijskih objektov, ostalo pa na mefloracijska dela, na dela na vodi in drugje.

Del nove koksarne v Lukavcu pri Tuzli

železne rude, tako da jo kopljejo kar od vrha. Rezerve premoga znašajo v Jugoslaviji okrog 12 milijard ton. Po zalogah boksita je na prvem mestu

Jugoslovansko ljudstvo pa je s prezirom zavrnilo tako »ugodne« pogoje. Pod vodstvom svoje Partije in tovariša Tita je nadaljevalo boj, ki se

France Habe:

S POTI PO MAKEDONIJI

Obiskali smo tudi grob legendarnega makedonskega junaka, ideologa upora proti Turkom proti koncu 19. stoletja, Goce Delčeva. Največji junak, ki se je uprl l. 1903 Turkom v Mindenskem uporu, počiva v močnem marmornatim grobnici v pred dvorju cerkve Sv. Spasa. Sema cerkev je skrita, skoraj pokopana v zemljo. Zgrajena je bila po velikem požaru Skoplja 1689. leta. Zaradi Turkov je bila proti cesti skrita za navadnim debelim zidom. V cerkev prideš čez kamnito dvorišče in večje stopnice. Nad cerkvijo stoji starinska, nizka hiša v turškem slogu. Cerkev je mračna in majhna, toda največje mojstrsko delo srednjeveškega rezbarstva: škofovski sedež in ikonostas (stenska slika) sta iz hrastovega lesa, vse iz enega kosa. Izrezali so ju trije makedonski umetniki iz Vebra. Ure in ure lahko stojiš pred temi oklarnimi vrati, zavzel nad toplino in nečistostjo linij, nad dovršenostjo oblik, občudujč silo lepote, s katero so ti primitivni makedonski umetniki-rezbarji izrezali najrazličnejše podobe iz svetopisemskega življenja, še prav posebno pa čudo, vilo lepe prizore ptic in oblike grozdja.

Odtod smo se povzpeli na hrib nad Vardarjem, kjer leži pokopanih več tisoč francoskih vojakov iz prve svetovne vojne, iz solunske fronte.

Grobovi so vzorno urejeni in obiskovani. Nezačuden nas je nehote priklenila nase tik pod hribom velika, vesela skupina ciganov, ki so praznovali obrezovanje 9 let starega dečka. Ta njihov verski obred se imenuje sunet. Vso noč se ves ciganski okoliš — to je

siromašno cigansko naselje, ki šteje 5000 ciganov — z godbo veselila tega dogodka. Ogledali smo si tudi preproste ciganske ulice, s strahovitim tlakom in nizkimi kočicami, v katerih je en sam prostor za vse stanovalce hiše. Pol hiše je iz nabi, tega blata. Hiša dečka, ki bi moral biti drugi dan obrezan, je bila slovesno okrašena in očiščena. Ubo, gega ciganka pa nam je pokazala mali vsega objokanega in tudi — raztrganega. Ciganska kuhinja je kar pred hišo — navaden kos plo-

čevine, na kateri so pekli tri ali štiri zelene paprike. To in morda ponekod malo tudega konzurnega kruha so imeli v večini takrat za večerjo.

Regulacijski načrt (že šesti) bo v bližnji prihodnosti ta najbolj zamazan in revni del Skoplja odstranil, vendar bo šlo težko, ker se temu vse cigansko naselje močno upira in so morali mestni očetje že enkrat odnehati pred preveč razgreti ciganskimi glavami. Prvi korak k novemu Skoplju — turškem delu mesta je mogočna zgradba najvišje makedonske prosvetne institucije, mlade univerze sredi starega mohamedanskega groblja — na griču Gazibaba, kamor so se že letos vselili posamezni inštituti.

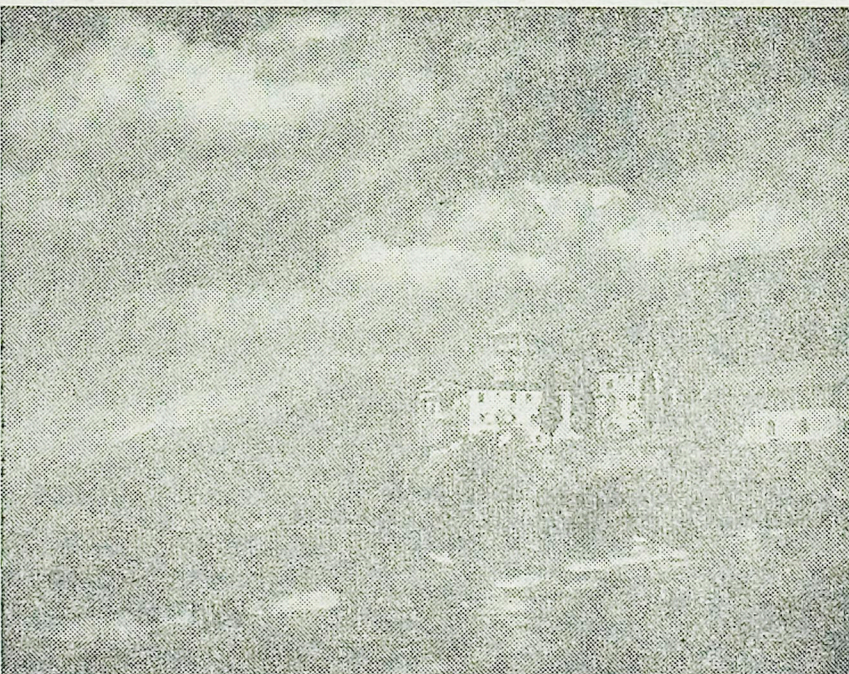
Tako, kot je pisana narodnostna slika Skoplja, tako je tudi vsa Makedonija pravi narodnostni mozaik, ki ga je sestavila čudna zgodovinska usodnost stoletij od turške dobe dalje. Centralna lega Makedonije, ob stiku različnih pokrajin, je glavni vzrok makedonske narodnostne mešanice. V bolgarski Pirinski Makedoniji in grški Egejski Makedoniji ne dobi makedonski jezik pravice, ki mu gre, tako kakor jo ima v naši republici Makedoniji. LR Makedonija je sprostila vse narode, ki živijo na njenih tleh. Turki, ki živijo že skozi stoletja na levem bregu Vardarja od okolice Skoplja in Kumanova, mimo Stipa tja do Strumice Dojranja in Djevdjelije na grški meji so prvič dobili moderne osnovne in srednje šole za moške in ženske. Po vseh mestih Makedonije ne manjka Turkov.

Z nami je potovala makedonska učiteljica na turškem učiteljsku v Skop-

ju, ki je študirala v Carigradu. Pokazala nam je zanimive turške učbenike za osnovne šole. V zahodnem delu naše Makedonije od Sar planine do Ohridskega jezera so poseeno v višjih predelih šiptarska, albanska naselja. V malih drobcih žive še v Makedoniji Aromuni, to so po mestih Cincarji, po vaseh pa Kucovlahi. Tu di ciganov je precej, zlasti v mestih. Španski židovi, ki so morali pred stoletji pobegniti iz Španije, pa je bolj malo, ker jih je med drugo svetovno vojno nemški okupator s svojimi pomagači močno uničil. Zatiran makedonski človek, ki je hrepenel za kulturnim dvigom in rasel iz poskusov uveljavljanja lastnega književnega jezika preko ilindenske vstaje, je postal res kulturno in narodno zaveden le z narodno osvobodilno borbo. Prav v dviganju kulturnega nivoja makedonskega — do sedaj skoro nepismenega — naroda je pokazala dežela silen zalet, tak, da bi ga jim lahko zavidala vsaka druga republika v mladi državi. Duša tega dela je bilo Skopje s svojo tako rekoč herojsko graditvijo kulture, ki jo gradi zadnji učitelj na vasi in prvi univerzitetni profesor v Skopju.

Vse narodne makedonske manjšine so dobile doslej že vrsto šolskih in drugih knjig in svoje časopise. Enakopravnosti, ki jo uživajo narodne manjšine v Makedoniji, pa ne uživa več makedonski življenj v Bolgariji, kjer je sedaj sovniščična kominformovska vlada zatrla vsako kulturno življenje! O napredku nam pričajo naklade listov, ki so kar zelo visoke. Tako ima »Nova Makedonija« okrog 30.000 izvodov,

(Se nadaljuje)

Samostan sv. Nauma ob Ohridskem jezeru

SATAN V ŽENSKI

Drama Karla Schönherrja
Premiera tržaškega SNG v Kopru

Avstrijskega dramatika Karla Schönherrja (roj. 1869.) je svoje čase pozdravila gledališka publika kot dostojnega naslednika Grillparzerjevih tradicij. Vrednost njegovega dramskega dela utemeljujejo z nečim pristno avstrijskim, miljejsko samoniklim, ki se prilaga razpoloženju alpskega človeka. To je alpski milje Tirolske z njeno naravno senzičnostjo. Schönherr, sin vaškega šolnika, nekje v gorah, sredi prastarih gozdov, je postavil na oder krepke, miščaste Tirolce in jih obdal z nekakim osladnim koloritom. Dobro obvalada dramsko teh.

Našemu času tuja, družbeno in estetično dokaj neaktualna ljudska igra, ki ima svoje mesto le še v literarno-zgodovinskih zapiskih avstrijskega ljudskega teatra. Naj bodo vzroki, ki so odločali, da je tržaško SNG sprejelo v svoj repertoar to igro, za razvoj in delo njihovega ansambla še tako tehtni, so ti vzroki zgolj internega značaja in mi kljub temu ne moremo pritegniti njihovi izbiri. Če se kljub temu ustavim nekoliko podrobneje ob premieri, storim zato, ker zaslužijo to izvajalci, brez izjeme vsi.

Babičeva režijska izvedba je bila

premagujoči tok odrske sugestije. S tem je vključil režiser v uprizoritev alpsko pokrajino s svojimi značilnostmi, ki so izstopale v igri po nekod že kot sestavni del dejanja. — To, da je s peresom dramaturga strnil marsikaj, je bilo potrebno; dialog mamreč, ki ne pomeni že karkoli dejanja, ki nima v sebi vseh prvin dejanja, je posebno nevaren v dram, kjer zavisi vse od nujnih odnosov med osebami, ki se izražajo v povsem spontanosti dialogov.

Enotna scena (Jože Cesar), smiselna razporedba oseb, spretna vezava zunanjih elementov s psihološko opisnostjo, smiselna uporaba igralskega tempa, zlasti pa emotna stilizacija, ki je bila kljub težnji po preprostosti v bistvu zelo prefinjena — to so bili momenti, ki so ustvarili vrsto prizorov in se preko besedila povzpeli do redke izbratosti in odličnosti.

Ema Starčeva je z vloge žene podala najbolj dognano in doživeto figuro cele uprizoritve. Igrala je z naravnostjo in brezobzirnim realizmom, ki gre preko običajnih igralskih manir. Rado Nakrst je na mestih zdrknil v njemu lastno igralsko maniro, ko izstopi njegov igralski izraz iz okvira zunanje racionalnosti; toda samo na mestih. V celoti pa je dal prav tako dobro in prepičljivo podobo pohlepnega in slabotnega starca. Erotično zmuden in notranje neuravnotežen žandar, iz katerega samo v hipih nervozne razrvanosti nekaj bruhne, predstavlja za Črnoborijske precej svojstven problem, ki ga je skušal rešiti tako, da je združil analitično igro, v čemer je sledil avtorju, z igro iz svojega čustvenega sveta. To mu ni popolnoma uspelo; na mestih je namreč bila njegova igra bolj dekorativno lepa, torej bolj zunanja in prešturirana kot pa doživeta.

DVE NOVOSTI na slovenskem knjižnem trgu

»Državna založba Slovenije« je za šestdeseto obletnico pisateljevega rojstva začela izdajati *Izbrano delo Franceta Bevka*, znanega primorskega ljudskega pisatelja in političnega delavca, ki je med obema vojnama bil glasnik nacionalnih in socialnih teženj primorskega ljudstva in ki je danes eden najvidnejših predstavnikov slovenskega političnega življenja. Izbrano delo bo izšlo v petnajstih knjigah. Redakcija celotnega obsežnega dela bo opravil pisatelj sam s sodelovanjem profesorja Franceta Koblerja, znanega literarnega zgodovinarja in kritika. Izdaja ne bo upoštevala mladinskih spisov, ker jih bo oskrbela »Mladinska knjiga«. Vsaka knjiga bo zajela določeno dobo pisateljevega delovanja in bo predstavljala zaokroženo celoto. Pred nekaj dnevi je izšel prvi zvezek, ki prinaša pesmi in krajšo prozo iz let 1911 do 1927, ko je pisatelj po začetnih poskusih izkristaliziral svoj pogled na svet, njegove družbene odnose in narodne stiske. Prozni del prinaša enainštirideset krajših črtic in dve enodejanki. V začetku knjige je daljši Koblerjev esej z naslovom »Delo Franceta Bevka«, na koncu pa številne opombe in bibliografski podatki. Prav je, da se je založba odločila izdajati Bevkove spise, saj smo zelo pogrešali pregled celotnega dela tega našega najplodovitejšega pisatelja, kar je čezvalno njegovo pravilno uvrstitev v kulturno rast naše književnosti.

»Mladinska knjiga« je zadnja leta razvila izredno aktivnost v izdajanju najrazličnejših mladinskih spisov. Lahko rečemo, da ima ta založba sploh primat v naši državi, kar se tiče kvaliteten knjig

za mladino. Poznavalci pravijo celo, da tako skrbno in okusno izdanih knjig, kot izhajajo pri »Mladinski knjigi« posebnost za naše najmlajše, težko najdemo na evropskem knjižnem trgu. Za novo leto nas je ta odlična založba spet lepo presenetila z zares okusno izdajo Collodijevega »Ostržka« v prevodu znanega mladinskega pesnika Alberta Siroka. Čudoviti doživljaji lesene lutke, ki jih je napisal florentinski pisatelj Carlo Lorenzini s psevdonimom Collodi, se uvrščajo kakor Dafoe-jev Robinson med knjige, ki jim ostane trajna vrednost in jih bodo prebirali otroci vseh generacij. »Globoko človečansko čustvo, ki prešinja vsako stran v knjigi, je napravilo iz Collodijeve povesti pravo mojstrovino mladinske književnosti«, pravi Dario de Tuoni, ki je napisal knjigi kratek esej o nastanku te pravljice. Knjiga ima številne večbarvne ilustracije po originalnih italijanskih ilustracijah Beppeja Porcheduja.

Uvidel sem, da bi me knjige napravile učenega, a nikdar ne človeka.

(Lessing)

Je nekaj, kar je vrednejše od zdravja, bogastva, slave in sreče, to je močan in vztrajen značaj.

(Vidović)

Samo ena napaka je v ljudeh: misliti samo na sebe in samo za sebe.

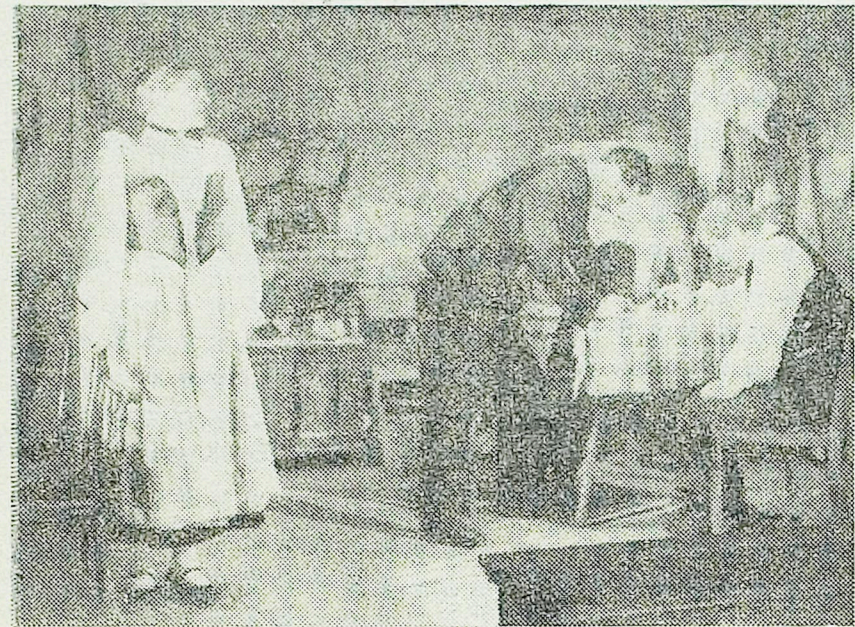
(Fichte)

Kdor ni občutil bolesti, ni vzgojen človek.

(Sofokles)

Blagor človeku, ki najde modrost, ker je z njo bolje trgovati kot s srebrom.

(Voltaire)

niko pisatelj in tako so njegova dela pred prvo svetovno vojno in v letih po njej res vzgala. »Die Erde«, »Glaube und Heimat«, »Volk in Not«, »Der Weibsteufel« so za svoj čas zanimivi komadi in tudi scenjsko razgibani.

»Satan v ženski« — star ljubzenski trikot (slaboten mož, zrela in polnokrvna žena in mlad, zdrav obmejni orožnik; dejanje se razvija po predpisnih pravilih: mlada se »vnameta« itd., do tragičnega konca), nekoliko socialnega obeležja (alpska obmejna pokrajina, tihotapeci), z naravnostnimi potezami slikanja — to je v kratkem vsebina tega dela.

Cankarjeva beseda v Škofijah

V nedeljo 20. januarja je gostoval ansambel Ljudskega gledališča iz Kopra v novo zgrajenem Zadrskem domu v Škofijah. Igrali so Ivana Cankarja tridejansko dramo: »Kralj na Betajnovi«.

Veliko in lepo urejeno dvorano so živalečni poslušalci napolnili do zadnjega kotička. Saj so ljudje prišli iz bližnjih in daljnih vasi, pa tudi iz onkraj bloka so mnogi obiskali to prvo tovrstno prireditev v Škofijah.

Notranjski muzej v Postojni

Muzej si je v kratkem času pridobil precej predmetov zgodovinske vrednosti ter jih ima že blizu 10.000. Pod večjim vodstvom agilnega ravnanja Vilharja Lea je muzej preteklo leto organiziral bodisi sam ali pa s svojim sodelovanjem okrepil več pomembnih razstav ob priliki praznovanja desetletnice začetka NOB, 400-letnice slovenske knjige itd. Poleg tega je organiziral tudi arheološko raziskovanje notranjskega področja.

brez dvoma kvalitetna in uspešna, saj je zakrila ali vsaj napravila za nimivo sicer neučinkovito Schönherrjevo delo. Uprizoritev odlikuje zanimiv, z mislijo in obliko dela prežet koncept, izreden smisel za naradni potek dogajanja, neprislilno razvrščanje situacij in celotne scene. Gibanje oseb je včasih že simbolno, a vseeno naravno. En sam primer: žena in mož se med pogovorom ozreta skozi okno in zagledata orožnika, ki se vrača v dolino. Opazujeta ga ali se bo nameril proti njuni hiši ali ne. Notranje razbita žena, vznemirjena, prebujena v svojem erotičnem nagnjenju je že predaleč, da bi jo mogel kdo priključiti nazaj; ob njej mož, zadovoljen med kamenitimi stenami in okenskim križi svoje kmetije, ki se ozira skozi okno s samozadovoljstvom zapečevaka in prebrisaneja zamreženo okno in masivna stena in zunaj je luč in neko, ki ga oba nestropno pričakuje (vsak od njiju iz povsem drugih nagibov). Prerivata se. Oba si želita k oknu. Scena tega simbolnega prerivanja skriva v sebi nekaj presunljivega: v tem prerivanju je izražena vsa odtujenost med zakoncem, hrepenenje po ciljih, ki si diametralno nasprotujejo med sabo. Tako bi morda lahko analiziral gibanje oseb še na mnogih mestih, gibanje, ki nosi na dnu svojega in videz zunanje mehanizma še svojevrstno vsebino in vrednost.

Se neka podrobnost: pasji lajež za odrom. To lajanje in blejanje ovc in dež, ki lije ob oknu, in veter in bliski, vse to sodi k tistim podrobnostim, s katerimi skuša režiser prenesti zunanji svet, svet izza kulisa in živeti v gledalce iluzijo, da za odrom mislo kulise, temveč resnično življenje. Laiku se mogoče zde te podrobnosti brezpomembne, toda ravno iz teh neopaznih majhnosti in celotni se zlija široki, vse-

Prešeren in Slovenci

Leto za letom praznuje slovenski narod obletnico Prešernove smrti, cdkar je SNOS na prvem kosu osvobodjenega ozemlja sredi bojev in razdeljanj minule vojne razglasil Prešernov teden. Prireditve Prešernovega tedna so posvečene narodni kulturi, predvsem pa knjigi. Osmega februarja, na dan Prešernove smrti, se vsako leto razdelijo republiške Prešernove nagrade, priznanje tem, ki na raznih področjih slovenskega kulturnega življenja najbolj uspešno nadaljujejo Prešernovo nenapisano, a vsem znano operoko: storiti vse za razvoj in napredek slovenske kulture!

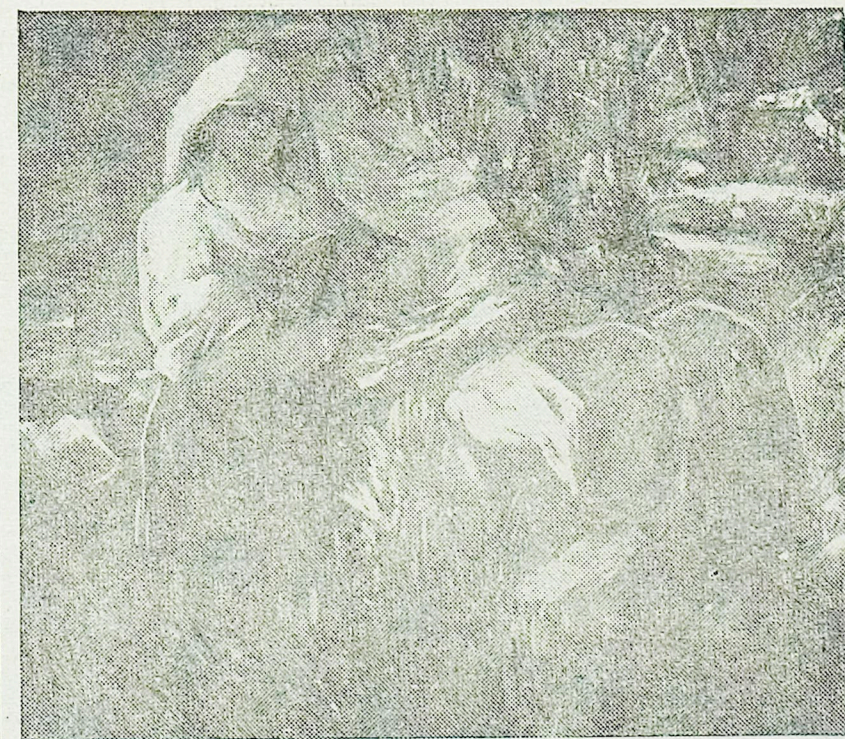
Šele v novi Jugoslaviji, na podlagi revolucionarno spremenjene družbene stvarnosti, je Prešernova misel dobila jasne oblike in postala eden izmed impulzov za akcijo, za smotrnejše oblikovanje slovenske ljudske kulture. Kult Prešerna in njegova dela se je začel že prej, temeljiteje proučevanje njegovega dela ima več kot polstoletno tradicijo. Nobenega pesnika niso Slovenci tolikokrat izdajali, o nobenem se ni nabralo toliko literature. Prešeren je sto let po smrti

mnogo bolj prisoten in živ v slovenski kulturni zavesti, kakor je bil ob svoji telesni smrti. Če pomeni Italijan Dante več kakor druga imena njihove literature, če slave Nemci s ponosom Goetheja, Angleži Shakespeara, Španci Cervantesa, Rusi Puškina, če si malone vsak kulturen narod izbere iz občestva svojih mrtvih poetov in mislecev ime, o katerem misli, da ga najbolj predstavlja in povzdiguje, tedaj je gotovo, da si je tudi slovenski narod izbral ime, ki mu je to, kar Italijanom Dante — Prešerna. Pesnik Prešeren je več kakor samo eden izmed slovenskih pesnikov: postal je simbol naprednega slovenstva. Kako je njegov kult združil v ideologijo socialistične družbe in kaj pomeni njegova poezija za današnje slovenstvo, je najbolj pokazal Boris Zihnerl v svojem miselnem podnetnem eseju »France Prešeren — pesnik in mislec« (Ljubljana 1949). Nedavna izdaja reprezentativnega Prešernovega albuma, ki vsebuje malone ves slikovni material k slovstvenozgodovinski dokumentaciji o Prešernu, je samo izpopolnila obilen donos

dosedanjih prešernoslovenskih raziskovanj in proučevanj, med katerimi se posebno odlikujejo prispevki pokojnega profesorja dr. Franceta Kidriča. Avtor življenjepisnega romana o Prešernu »Neiztrohnjeno srce« dr. Anton Slodnjak je v znanstvenem prešernoslovju zasedel mesto, ki ga je zavzemal pokojni dr. Kidrič; ni sicer prevzel, kar je razumljivo, njegove metode v celoti, vendar uspešno nadaljuje v raziskavanju miselnih, estetskih in literarnozgodovinskih problemov Prešernovega dela, o čemer pričajo v »Slavistični reviji« objavljene razprave in še nenatisnjene interesantne podmene o postanku »Sonetov nesrečec«. Prof. Alfonz Gspan in nekateri drugi prav tako rijejo po arhivih in osvetljujejo Prešernovo življenje, delo in dobo. Dramatik dr. Bratko Kreft je v značilnem osnutku scenarija za film o Prešernu osvetlil tudi s te strani pesnikovo nesmrtno podobo. Pred izidom je reprezentativna izdaja Poezije v izdaji beograjske Jugoslovanske knjige — vsedrjavna izdaja z dvojezičnim komentarjem in z ilustracijami Božidarja Jakca. Ta izdaja ni namenjena toliko Slovincem kolikor drugim jugoslovanskim narodom, pri katerih reprezentira največji slovenski pesnik moč in lepoto slovenskega jezika.

Tudi v prevajanju Prešerna, v širjenju njegovega imena in slovesa pri drugih narodih, napredujemo korak za korakom. Luigi Salvini je Prešernu odmeril ustrezajočo mesto v svoji, lani v Rimu izišli antologiji slovenske poezije »Sempreverde e rosmarino«. Srbi so dobili novo izdajo Gjučkovičevih prevodov iz Prešerna, hrvatski pesnik Gustav Krklec je prevedel »Sonetni venec« in ga izdal v Zagrebu skupaj z izvirnim besedilom. Rusi, ki jim je izbor iz Prešerna že pred petdesetimi leti prevedel profesor Korš, so dobili leta 1948 nov prevod izbranih Prešernovih pesmi; žal da ga je prav tedaj nastala informbirovska kampanja pokrila z nezastuženim plaščem molka in izvodi tega ruskega Prešerna menda sploh niso dospeli v Jugoslavijo. Baje se sedaj pripravlja angleška izdaja Prešernovih poezij.

(Koniec v prihodnji številki)

Riko Debenjak: ZANJICE (olje)

Mladim bralcem Slovenskega Jadrana

S prvo februarjsko številko bo naš list pričel objavljati novo rubriko, ki bo namenjena vam, naši najmlajši bralci. V vsaki številki boste našli na deseti strani lista svoj kotiček, ki bo odmerjen predvsem vam, naši šolarčki. Tu boste lahko brali prelepe pravljice, zgodbe, pesmi, ogledovali si boste risbe, trli si boste bistrice glavoce z ugankami in še vse polno lepih reči je pripravil za vas urednik tega vašega kotička. Veste kdo je to? Sic Miha mu pravijo, odkar je na svetu. Zda pa pozor, malčki! Ker je ta kotiček lista vaš, se lahko tudi vi oglašate v njem. Stric

Miha si je že očistil svinčnik in pričakuje vašo pošto. »Kaj pa naj pišemo?« boste vprašali. Pošljite nam spise o vašem življenju, kako vam gre in kaj delate v šoli in doma. Pa tudi kakšno pravljico, pesmico ali risbo, ki ste jo sami napravili. Stric Miha je namreč zelo radoveden in ga prav vse zanima. Tako, ljubli mali bralci, smo se razumeli? Zda pa brž napišite možganske in svinčnike v roko! Vse vaše dopise pošljite na naslov: Stric Miha, Uredništvo »Slovenskega Jadrana«, Koper, ali na podružnico v Postojno, Gregorčičev drevored 5.

Nov način rigolanja

V zadnjih dvajsetih letih se vedno bolj širijo stroji za rigolanje. Imenujemo rigolanje vsako nad 50 cm globoko oranje zemlje. Običajno rigolamo površino, ki bo služila za nov sadovnjak ali za vinograde. Ni običaj globoko orati zemljo za poljedelske kulture, čeprav bi nekaterim mnogo koristila globoka obdelava. Lucerni, pesi, paradižniku in še mnogim kulturam bi mnogo koristilo globoko oranje posebno v suhih predelih, ker korenine teh rastlin iščejo vlago v globokih plasteh. Toda globoko oranje zahteva visoke izdatke, zato se težko odločimo k takemu delu.

Nesteti razlogi so privedli strojne strokovnjake do proučitve in izdelave novega rigolnega stroja, takolimenovanega rovača. Francozi so bili prvi, ki so uvedli ta stroj v kmetijstvo. Uporaba teh strojev v kmetijstvu je slučajna, ker so podobne stroje izdelovali že več let za ruvanje cest.

Rigolni rovač je sestavljen iz močnega ogrodja na dveh kolesih. Na ogrodje so pritrjeni trije jekleni delovni organi. Vsak od teh je sestavljen iz močne osi, ki se končuje s premikalnim zasekačem. Globino oranja urejamo s pomočjo jeklenega kabla, ki se odvijata na navijalo, ki ga žene trak-torski motor.

Francoške trdnice izdelujejo razne modele rigolnih rovačev. Najtežji tehtajo celo šest do osem ton. Globina dela doseže en meter. Z enim samim pohodom zajamejo 2,50 m širok pas zemlje. Za pogon takega stroja rabimo silo od 100 hp (na poteznici). Razen teh večjih modelov imamo še manjše, ki rigolajo do 50 cm globoko. Rigolanje z rovači je najmanj štirikrat hitreje od rigolanja s plugi. Prav tako je mnogo ceneje, ker prihrani veliko količino goriva in stroški za popravila in amortizacijo stroja so znatno manjši, ker je enostavnejši od pluga.

Rigolni rovač rabimo z uspehom v težkih ilovnatih tleh, posebno pa v kamenitem svetu, kjer ne pridejo v poštev rigolni plugi. Rovač zdrži, bi ali izruje najdebelejše skale, tako da je rigolana površina kar posejana s kamenjem. Niti dvajset stotov težke skale mu ne zaustavijo pot. Edino moramo paziti, da delamo v suhi zemlji, zato rigolamo z rovačem izključno poleti. Rigolni rovač je stroj bodočnosti. S pomočjo tega stroja bomo mnoge do sedaj neplodne kamenite površine spremenili v krasne vinograde ali travnike. Na kraškem terenu, kjer je sedaj pusta trava ali grmičevje, bomo lahko s pomočjo tega orjaka posadili žlahtno vinsko trto ali sadno drevje.

Dr. O. M.

Nekaj nasvetov o valenju perutnine

Vemo, da naše gospodinjice že mislijo na vlaganje jajc, ker so prepričane, da je perutninarstvo lep vir dohodkov. Ne bo škodovalo, če ob tej priliki podamo nekaj nasvetov, ki bi jih morala upoštevati vsaka dobra gospodinja.

Predvsem si moramo biti na jasnem, da se iz jajca kokoši dobre nesnice izvali piščanec, ki podeduje dobre lastnosti matere in očeta. Praktični isledki našega zavoda za pospeševanje gospodarstva so do-

Kako sadimo sadno drevje

Prav kmalu bomo začeli saditi sadno drevje. Pri tem opravilu večkrat grešimo. Nismo dovolj pozorni na to, kako globoko moramo saditi drevesa in v kakšni razdalji. Več napak delamo tudi pri sami saditvi. Ze stari pregovor pravi: »Kakor si boš poslal, — tako boš spak«. V sadjarstvu pa lahko rečemo, da kakor boš posadil drevesa, tako se bodo ta nadalje razvijala in obrodila.

Sadno drevje mora biti le tako globoko vsajeno v stalnem mestu, kakor je raslo v drevesnici. Pred sajenjem moramo skrajšati korenine sadike in odstraniti vse nagnjene in poškodovane korenine. Proporcionalno moramo skrajšati tudi drevesno krono.

Jama, ki mora biti pripravljena nekaj mesecev pred sajenjem, mora biti najmanj 80 cm globoka in 1,5 m široka. Čim težja je zemlja, tem večji obseg mora imeti jama.

Kol, ki bo služil za oporo drevesu, naj bo dovolj močan. Zabijemo ga v sredino jame, preden v njo položimo drevesce. Zelo napačno in škodljivo je zabijati kolčke, ko je že jama zasuta.

Pri sajenju ne sme priti drevesce pregloboko v zemljo, ker je znano, da se zemlja sčasoma usede in potegne za seboj drevesce. Vrat drevesca naj pride približno 4 cm višje, kakor je bil v drevesnici.

Korenine naj bodo razporejene pravilno. Med nje naj pride v času sajenja rodovitna gornja plast rahle zemlje. Čim pokrijemo korenine, nasujemo zgoraj okoli drevesa nekaj komposta ali zrelega hlevskega gnoja. Ko smo ostalo zemljo pritegnili k drevesu, napravimo okoli njega plitvo jamo in drevesce zalijemo.

Vsa ta opravila je pravilno da opravljata dve osebi — ena drži drevesce druga dela ostalo.

Ko smo delo dokončali, privežemo še drevesce narahlo h kolu. Da ne poškodujemo drevesno skorjo, ovijemo ob privezu drevesce s slamo ali s kosčki stare vreče.

J.

kazali, da že s tem, če si nabavimo petelina dobre pasme (pri nas pride v poštev »štajenska« pasma) zvišamo nesnost za 20 in več odstotkov.

Vse leto — posebno v mesecih nesnosti — moramo skrbno paziti in si zaznamovati najboljše nesnice. Le od teh bomo v pravem času jemali valilna jajca. Pri nas uporabljamo za valenje le kokoši, ker pa je čas odvisen od kokoši — koklje same in ne morda od nje želje, bi morali pričeti uporabljati kot koklje pure. Pure lahko prisilimo, da valijo preden pričnejo kokli koklati.

Pri zavodu v Valdobri bodo pričele delovati umetne kokije (inkubatorji) že v začetku februarja.

Na kaj še moramo paziti pri odbiranju jajc? Jajca ne smejo biti prestara (največ 12 dni), v primeru, da moramo podkladati jajca različne starosti, podkladajmo starejša jajca nekaj dni preden podložimo sveža jajca. Jajca morajo imeti pravilno obliko in ne smejo tehtati izpod 55 gr. Jajca nad 65 gr težine tudi ne smemo uporabljati za razplod. V času, ko pripravljamo jajca za pod kokljo, jih hranimo na hladnem ali ne presuhenem prostoru.

Rodovitnost jajc ohranimo delj časa, če jih dnevno obračamo. Z obračanjem jajc ostane rumenjak v pravilni legi in jajce ohrani svojo kaljivost. Tudi pretres jajc (posebno če jajca prenašamo od daleč) pokvari njihovo rodovitnost. Če jajca od kje uvažamo, ko prispejo na cilj, jih moramo pustiti en dan, da mirujejo preden jih vložimo.

V enem od naslednjih člankov bomo razpravljali o nasadih in o vzreji mladih piščancev. Kot primer nam bodo služile izkušnje omenjenega zavoda. Istočasno opozarjamo naše gospodinjice (posebno članice KDZ) na obvestilo o tečaju za vzrejo perutnine.

J.

Drobne novice iz kmetijskega sveta

S POMOCJO HORMONOV BOMO DEBELILI PETELINE

Tako imenovano kastriranje petelinov je že zastarela metoda. Nekateri znanstveniki iz ZDA so dosegli iste uspehe s pomočjo posebnih hormonov. Take hormone izdelujejo sintetično in imajo podobno sestavino hormonov ženskih žlez. Vse naše pridne gospodinjice dobro vedo, kako se naglo pitajo kapuni, aji zaradi njihove nespretnosti in bojazni ne kastrirajo radi petelinčkov. Uporaba teh hormonov je zelo enostavna. Z brizgalko vbrizgamo pod kožo petelina nekaj c. c. hormona in je delo končano. Ker hormone prodajajo tudi v obliki malih tablet, zadostuje, da s pomočjo malega reza na koži postavimo tableto pod kožo in petelinček bo gođen za pitanje. Pridno bo pa le morala gospodinja krmiti tako cepljene peteline, ker učinek hormona traja samo 4 mesece. V tem času bo moral biti mali kapun že gođen za zakol.

—O—

NOVA BORBA PROTI ČESNJEVI-MUSICI

Vsak kmetovalec dobro ve, kako velik škodo povzroča črešnjeva mušica. V Ameriki so po daljši proučitvi tega škodljivca ugotovili, da je črešnjevsad napaden od dveh vrst mušic: »ragoletis faustae« in »ragoletis cingulatae«. V krajih, kjer so poizkušali, se je mušica pojavila v največjem številu od 10. do 20. junija. Proti tem škodljivcem so rabili razna sredstva, ki so učinkovita takole: z arsenjati poskropljene češnje so imele 0,29 % piškavih plodov. Z DDT preparati od 0,21 do 0,38%, s klorodanom od 0,52 do 3,65 % in z novim preparatom paratijonom pa nobene piškave češnje. Paratijon je torej najučinkovitejše sredstvo proti temu škodljivcu.

KAKO BODO DVIGNILI ŽIVINO-REJO V JUŽNI ITALIJI

Vsem je znano, da za dvig živinoreje moramo povečati ali izboljšati gojitve krmskih rastlin. Kmetijski strokovnjaki južne Italije smatrajo, da je v predelih, kjer so zelo nizke letne padavine, edin način za izboljšanje in povečanje kakovosti krme ta, da razširijo zimske strniščne krmne posevke, ter da zmanjšajo površino travnikov. Zimski posevki bodo uspešno izkoristili obilne zimske padavine ter dali na razpolago v rani spomladi svežo krmo živini.

Trta, vrtna rastlina, sadje in druge industrijske rastline so brez dvoma močno sredstvo pri ojačanju finančnega stanja enega posestva, ali nobe na od teh kultur nima tako jasne bodočnosti kakor krmne rastline in živinoreja. Mleko in maslo sta prva činitelja, ki vplivata pri dvigu standarda.

Mislimo, da bi ta konstatacija bila primerna za naše kraje, ker so kakor v južni Italiji letni meseci zelo suhi, zato pozivamo kmetovalce, da ne pustijo neizkoriščene površine med eno in drugo kulturo plodoreda.

Naši kmečki pregovori

»Ni kruha brez rok — niti ne rok brez kruha.«

»Brez kruha in motike ne bi bilo kruha ne potice.«

»Vse, kar na svetu živi — vse to kmet preživi.«

»Ni kruha brez motike.«

»Tiha rosa zemljo namaka.«

»Noben ne ve, kaj mu prinese večer, niti ne, kaj mu prinese jutro.«

GOSPODARSTVO

Nov sistem javnoprodatnih dajatev v proračunu FLRJ

II. DRUŽBENI PRISPEVEK

Kaj je družbeni prispevek, je okvirno pojasnjeno že v zadnji številki.

Obveznost, plačati družbeni prispevek je naložena gospodarskim podjetjem in zadrugam. Katera gospodarska podjetja in katere zadrugge? Ker je osnovni zakon o družbenem prispevku in o davkih neposredno dopolnilo zakona o planskem upravljanju narodnega gospodarstva, se glede pojma gospodarskega podjetja moramo poslužiti opredelitve, ki jo obsega navedeni zakon. V smislu zakona o planskem upravljanju narodnega gospodarstva se smatrajo za gospodarska podjetja državna gospodarstva, ki so ustanovljena po določilih osnovnega zakona o državnih gospodarskih podjetjih, ter podjetja združenih in družbenih organizacij. Pod pojmom gospodarskih organizacij so obsežena gospodarska podjetja, gospodarska združenja in zadrugge. Pod pojmom gospodarskih združenj so obsežene glavne direktije, okrajne zadrugne organizacije in združenja proizvajalcev po posameznih gospodarskih vejah in področjih.

Iz referatov Borisa Kidriča in Milentija Popovića pred Ljudsko skupščino FLRJ izhaja, da se družbeni prispevek od zadrugge zaenkrat ne bo pobiral. Družbeni prispevek bodo predvidoma plačevali le zadrugge višjega tipa.

Družbeni prispevek se plačuje v določenem odstotku od dejanskega potrošnega plačnega fonda. Družbeni prispevek se obračunava po stopnjah, ki so določene v zveznem družbenem planu.

Dočim so davčne stopnje progresivne, so stopnje družbenega prispevka proporcionalne, to je: stopnje družbenega prispevka ne naraščajo, kot se stopnjujejo davčne stopnje na primer pri davku na dohodek, kjer se na višji dohodek uporabi višja davčna stopnja, marveč ostajajo v določenem

sorazmerju med seboj, le absolutni znesek družbenega prispevka narašča, ker se večja potrošni davčni fond, od katerega se družbeni prispevek odmerja.

Zneskov, ki so določeni za plačilo družbenega prispevka kot tudi davkov, ne morejo gospodarska podjetja in zadrugge uporabiti za noben drug namen, razen za samostojno financiranje investicij, ki so podjetju ali zadrugi priznane in določene z družbenim planom. S tem se družbenemu prispevku in davkom daje glede obveznosti plačila prednost pred vsemi drugimi zasebnimi in javnopravnimi terjatvami.

Toda vsa gospodarska podjetja in zadrugge ne morejo plačevati enakega družbenega prispevka od sicer enako velike akumulacije, enako velikega dobička, ker je ta lahko uspeh različne stopnje proizvodnih sil prizadetih podjetij ali zadrug.

Nerazvitost proizvodnih sil v splošnem povzroča, da učinek živnega človekovega dela ni v vseh panogah gospodarske delavnosti enak, temveč je zelo različen. Posledica nižjih proizvodnih sil je, da zunanji naravni pogoji proizvodnje močno vplivajo na proizvodni uspeh, ki je znatno nižji, kot je proizvodni uspeh v proizvodnji z visoko razvitimi proizvodnimi silami, ker stroji premagajo jejo prečni del naravnih cvir. Zato imajo podjetja z visoko razvitimi proizvodnimi silami dejansko monopolni položaj. Jasno je, da dohodki, ki jih podjetja dosežejo na račun višjih proizvodnih sil, ne morejo služiti samo za povečanje zasluga delavnega kolektiva. Zaradi tega je treba, da taka podjetja plačajo poseben dodatni družbeni prispevek. V tem smislu osnovni zakon o družbenem prispevku in o davkih določuje, da morajo vsa ali posamezna gospodarska podjetja določene gospodarske veje in zadrugge, ki imajo glede na strukturo proizvodnih sil ali glede na razmere na tržišču

ugodnejši položaj kot druga podjetja, plačati poleg družbenega prispevka tudi dodatni družbeni prispevek.

Osnovni družbeni prispevek je torej oni družbeni prispevek, ki ga morajo podjetja in zadrugge plačati ob povprečnih pogojih proizvodnje in prodaje. Podjetja in zadrugge pa, ki delajo z nadpovprečnimi pogoji proizvodnje ali ki zaradi določenih razmer na tržišču (na primer konjunktura, bližina tržišča in podobno) imajo nadpovprečne dohodke, morajo poleg osnovnega družbenega prispevka plačati tudi dodatni družbeni prispevek. (Nadaljevanje sledi)

ZADRUGAM IN ZADRUŽNIKOM SE ODMERJA DOHODNINA PO NOVIH STOPNJAH

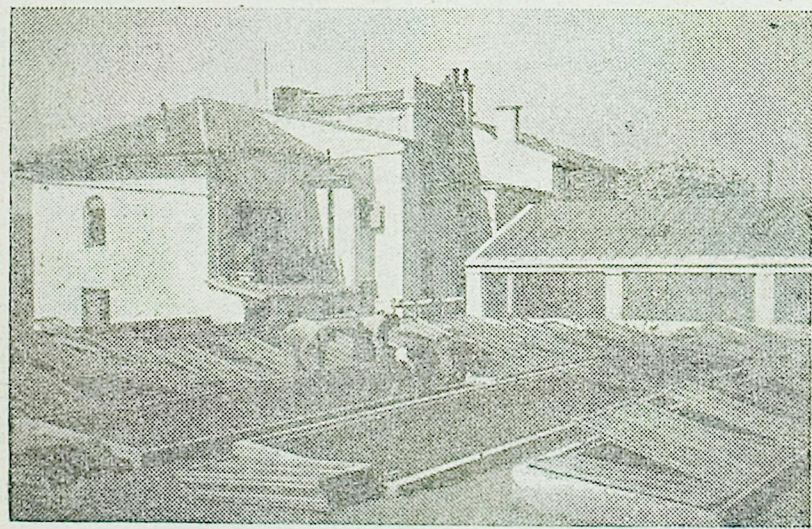
Odmere dohodnine zadrugam in zadrugnikom se vrši z odločbo zvezne vlade FLRJ z dne 15. decembra 1951 po novih stopnjah. Po tej odločbi plačajo dohodnino zadrug in zadrugnikov kmetijske, obrtniške in druge zadrugge.

Kmetijske zadrugge plačajo dohodnino od dohodkov, ki jih delijo med zadrugnike po njihovem delu, in sicer po proporcionalni stopnji 3%. Ne plačajo pa davka od tistega dela dohodkov, ki gre v zadrugne sklade, ne glede na to, za kaj so ti skladi namenjeni.

Obrtniške in druge zadrugge plačajo dohodnino od dohodkov, ki jih vložijo v zadrugne sklade, in sicer po proporcionalni stopnji 4% (izvzeti so dohodki po 23. členu uredbe o davku na dohodek). Od dohodkov, ki jih delijo med zadrugnike po njihovem delu, pa plačajo dohodnino po proporcionalni stopnji 5%.

Ce delijo zadrugge dohodek med člane tudi glede na njihov delež ozioroma na obseg njihovega poslovanja z zadrugo, plačajo od tako razdeljenega dohodka za 25% nižji davek, kot je izračunan po dohodninski stopnji za kmetijska gospodarstva. V tem primeru se davek izračuna po dohodku, ki povprečno odpade na posamezno gospodarstvo, upoštevajoč ugodnost, ki je tu navedena.

Po navedenih stopnjah se bo odmeril davek na dohodek tudi za 1951. leto.

SUŽNJI

JANKO MODER

Janko Moder, pisatelj knjige »Sveta zemlja«, ki bo v kratkem izšla pri Mladinski založbi v Ljubljani, je bil slovenski kulturni javnosti do zdaj v prvi vrsti znan kot eden najboljših prevajalcev. V knjigi »Sveta zemlja«, ki je prvi del zasnovane trilogije, se je avtor obrnil na vzhod k slovenskim rodovom ob Tisi in srednji Donavi, da bi tako čim naravnije pripeljal Slovence v njihovo sedanjo domovino. V prvem delu je začrtal predvsem sedanjo Slovencev do posameznih sosednih rodov in narodov, saj so bili tedaj naši predniki za kulturni svet vzhodnega bizantinskega imperija samo »neznano ljudstvo«, ki se pa je vendar že toliko približalo središču te mogočne države, da so se pred njimi potresla vrata Bizancev.

V obsežni knjigi, ki zajema dejanje iz dobe od leta 568 do 590 po n. št., se pred bivalcem zvrsti kopica zgodovinskih dogodkov, s katerimi je pisatelj povezal življenje in boj naših prednikov.

V prvem poglavju knjige »Sužnja«, ki ga objavlja, prikazuje pisatelj naše prednike, ki so se neorganizirani in pomagajo obrskemu kanu Bajanu in drugim obrskim kanom v bojih in plenitvah. Slovenci morajo dati Obrom celo svoje žene. Toda, čemu bi vam naprej pripovedoval?... Sami zasledujte zgodbo v našem listu...

Medro nebo se razpenja nad Karnijem kakor vojvodski šotor. Jasen poldan diši po smrekovih brstičih. Langobardsko taborišče počiva v sili zadovoljnosti.

Tedaj pa sonce potemni, ptiči preplašeno patihnejo, ostrog se razgiblje, le Sava v globoki strugi med skalami kot prej enakomerno sumi.

Dvornici volhač Faroain neutogoma zakolje enoletnega jarca in pripravi pergamentne svitke, da bi iz njih prebral prihodnost. Drobje se še hladi, ko se že nagneto okrog njegovega šotora vojščaki in ženske.

»Kaj bo, če nam sonce ugasne?« z grozo sprašujejo.

»Faroain mi je že lani napovedal vojske,« kakor v odgovor na ta vprašanja zagodrnja sam pri sebi rdečelas imenitnik in razrine gosto gručo.

Tudi duka Alboin se plašno zazre v ugašajoče sonce. Zatrepetca mu v duši, ko vpraša:

»Kje je škof Faroald?«

Dvoje, troje ljudi migne med šotori, drugi dvorjani pa obstopijo svojega gospodarja, da bi ob njem pričakali čudeša. Priteče tudi Klotsuinda in se pred vsem dvorom oklene svojega moža. A še preden jo more Alboin utolažiti, se vrnejo sli s suhljati starcem, odetim v vojaško oblečilo.

»Klical si me, duka Alboin,« živo spregovori koščak.

Alboin se zdrzne iznad žene in jo izpusti.

»Da, častiti, klical. Kdo bi te ne klical, ko se dogajajo take stvari? Sonce ugaša sredi jasnega dne. Kaj naj to pomeni?«

»Ne veš?«

Škof očetovsko čita. Alboin odrine Klotsuindo, ker je vnovič poiskala njegovo roko, in se zaupno obrne k Faroaldu.

»Misliš sem,« v zadregi razodene svojo slutnjo, »misliš sem, da je to znamenje, naj vzamam očetov prestol, če ne, bo tema zagnila moj rod.«

Z rdečastimi očmi se zazre v cerkvenega poglavarja in poskusi uganiti, ali se oni strinja z njim. Faroald mirno vzdrži pogled.

»Prejasni, res je! To znamenje ti pošilja Bog v opomin in grožnjo. Čas je, da prevzameš za očetom Avdoinom langobardsko vladarsko žezlo, sicer bo tpepla vera! Tvoj bratranec, duka Elmiki, rovari zoper Boga in zoper tebe. Rad bi spet starih bogov. Ne daj mu, vladar, da zmaga!«

»Nisem vladar, prečastiti!« naglo spregovori duka Alboin in kar samo se mu zasmeje.

V očeh se mu poigra odsev olemnelega sonca.

»Si in bodi!« vztraja škof.

Alboin zagori. Ogenj mu zaplamei po životu. Moč ga prevzame, da se vzravna, napne mišice in zadrhti od naslade:

»Bom, prečastiti!«

Škof sprevidi navdušenje, zato ga še podžge:

»Zapri in preženi mazača Faroaina, vladar!«

»Vedeža? — Cemu?« sunkovito vpraša Alboin.

»S peklenko umetnostjo spodjeda krščansko vero. Pokaži, da si božji služabnik, in Bog te bo blagoslovil visoko nad druge!«

»Pokazal bom, prečastiti!«

Segla sta si v roke in Faroald je odšel.

Alboina škofove besede niso vznemirile, a ga tudi niso utolažile. Vedel je, da mu je bratranec Elmiki sovražen in da je večina Langobardov zvestih veri svojih očetov.

»Kako naj potem preženem vidca Faroaina? Vsi bi vstali zoper mene. Elmiki bi imel lahko delo. Ze tako mi očita novo vero in izdajstvo nad dedič!«

Alboin je nemimo stopil po šotoru.

»Ne, ne bom preganjal Faroaina!« se je odločil. »Dober mi je! Faroaldov Bog pa mi je v napotje in nesrečo.«

Zvečer je pod plaščem teme stopil k vraču Faroainu, kamor so se zmeraj prihajali vedno novi radovedneži.

»Nazaj! Nazaj!« so jih odganjali strežaji. »Ne motite modrega Faroaina! Pustite ga, naj prebere prihodnost! Jutri se vrnite!«

Ljudje so se neradi odmikali in nekdo je jezno zavpil:

»Zdaj bo seveda stregel veljakom! Sodrga, ti pa čakaj!«

Vpijat je pljunil in se komaj še pravi čas umaknil, da ga ni vojščak Alboinove telesne straže ogrenil s sulico.

Bali Faroain je potem Alboinu napovedal prihodnost enako kakor prej njegovemu bratranecu Elmikiju:

»Vladarstvo nad langobardskim ljudstvom ti je prisojeno, a bratranec ti streže po življenju, vladar. Ko bo v največji slavi, naj mrkne kakor sonce in tvoj sijaj naj ga zatemni!«

Zbegani ljudje so se po malem umirili od sončnega mrka, tedaj pa je na panonski planjavi ob Petoviju prišel na svet žrebček z dvema glavama in šestimi nogami. Postavil se je na vseh šest in oddrobentel za materjo.

In kako naglo je šel glas o nakazni živali po Panoniji in Noriku! Langobardski pastirji so ob svojih konjih prej zvedeli o njej kakor o smrti vzhodnorimskega cesarja Uprave, Justinijana Prvega, ki je ugasnil ravno takrat, v letu petstpetinšdesetem po Kristusovem rojstvu.

Raznašalci novic so pravili, da dvoglava žival pije iz dveh vimen hkrati in da ji dve kobili komaj tešita lakoto.

Spet so se sklonili drobogledi nad živalska jetra. Spet so čarodeji napovedovali prihodnost z ožganih jarčjih lopatic. Natančno so vedeli, kaj se bo zgodilo v prihodnjem desetletju, kaj bo doživel doraščajoči rod. Vse so vedeli, a povedali so samo za obilne darove.

Naj so redki arijanski duhovniki, pastirji langobardskih duš, še tako vneto dopovedovali, da je sončni mrk znamenje, ki ga pošilja sam Bog, da bi verovali vanj, je bil njihov trud zaman. Slepim so napovedovali zmago krščanske luči nad pogansko temo; gluhih so razlagali skrivnost čudovitega žrebeta, češ da je to Kristusova vera, ki bo prevzela vse dobro iz vzhodnega sveta: nihče jih ni poslušal.

Preprostim pastirjem in lovecem ni bilo nič znanega o novi veri. Vendar so bili slabši kupci mazaškega blaga kakor veljaki. Spominjali so se še, da so tudi napovedi in prerokbe, ki jih je bil sprožil spomladanski mrk, ostale jalove. Življe, nje je šlo po starem, sonce je kakor prej merilo čas in trosilo blagoslov. Nesreča je neovirano gospodarila pri čredah in ljudeh.

»Lakota bo,« so ugibali možje pri tabornih ognjih.

»Divjad je pošla,« so pravili ženam, ko so praznih rok prihajali z lova.

»Preveč nas je. Na dvoje bomo morali. Ena sama mati — zemlja — ne more prerediti take množice!«

Medvedje in risi so v pozni jeseni odnašali žene in otroke. Volkovi so gospodarili med čredami. Tedaj se je možakom ujnilo:

»Stirideseto leto smo že v teh tokavah. Stirideseti zarod divjadi — bolj pičel in mršav kakor doslej — je pošel.«

»Dalje moramo!« je odsevalo sivcem z oči.

»Pojdimo že!« so pritisknili golobradci mladiči.

RADIO KOPER

SPORED NAJVAŽNEJSIH ODDAJ
OD 28. I. DO 2. I. 1952

Ponedeljek: 28. I. 1952

- 14.35 Poje Ota Ondina
- 18.00 L. von Beethoven: Leonora III — uvertura
- 18.15 Jezikovni pogovori
- 21.00 Slušna igra: Moliere »Namišljeni rogonosec«
- 22.00 Večerni koncert

Torek: 29. I. 1952

- 14.00 Igra orkester RJC.T, dirigira M. Lindič
- 14.35 Slovenske narodne
- 18.15 Kulturni pregled
- 19.00 Slavnj instrumentalisti
- 20.00 Giuseppe Verdi: La Traviata

Sreda: 30. I. 1952

- 14.00 Glasbeni portreti skozi čas
- 14.35 Igra pianist Gojmir Demšar
- 18.15 Iz tiska zamejskih Slovencev
- 19.00 Prikljubljene melodije

Četrtek: 31. I. 1952

- 14.00 Zbrane skladbe v originalu in karikaturi
- 18.15 Hrvatski kulturni prilog
- 19.00 Ob 155. obletnici rojstva Franca Schuberta

Petek: 1. II. 1952

- 14.00 Musorgsky: Slike iz razstave
- 14.35 Operne arije
- 18.00 V vedrih melodijah križem po Sloveniji
- 18.15 Zdravje in dom
- 18.30 Slovenski solisti igrajo in pojo

Sobota: 2. II. 1952

- 14.00 Igra violinist Igor Ozim
- 14.35 Vaški kvintet in Avgust Stanko
- 18.00 Glasba za razvedrilo
- 19.00 Iz hrvatske narodne zbirke in umetne glasbe
- 21.00 S strani slovenske književnosti: Iz del Jožeta Pahorja
- 21.30 Domači zvoki

ŠAH

SERIJA KOMBINACIJ

Beli: Ke1, Dd1, Ta1, Th1, Lb3, Lc1, a2, c2, c3, e5, f4, g2, h2.

Crni: Kg8, Dd8, Ta8, Tf8, Lc8, Sf6, a6, b5, c7, d7, f7, g7, h7.

1. ... c7—c5 (preti c5—c4 in zaletje lovca na c4; v primeru, da beli vzame konja, bo črni najprej preprečil njegovemu kralju rokado s Te8, nato pa bo igral še c4. Pri tem bo sicer izgubil enega ali dva četa, njegov napad na ekspoziranega kralja pa bo zato toliko bolj nevarnejši.). 2. Lc1—a3 (preprečuje napredovanje c kmeta, ker je indirektno napadena trdnjava na f8). 2. ... Dd8—a5 (napada nezavarovanega kmeta na c3 in lovca na a3). 3. 0—0! (Začetek te globoke kombinacije: beli je prišel do zaključka, da se mu žrtve figure izplača iz treh razlogov: 1. slab položaj črne trdnjave na a8, 2. slab položaj črnega kralja po potezi e5 × f6 at 3. črna dama bo na polju a3 začasno odstranjena iz igre.).

3. ... Da5 × a3, 4. e5 × f6, c5—c4, Dd1—a5! (Istočasni napad na dve slabi točki — trdnjavo na a8 in čmeta na f7 — hkrati pa preti po potezi Dd5—g5 mat v treh potezih.) 5. ... Da3—a5! Najboljši in edini odgovor črnega. Na Dg5 ima črni seveda pripravljen odgovor Db6+ in D × f6, na D × a8 pa Db6+ in Lb7.) 6. f6:g7, Da5—b6+. 7. Kg1—h1, Kg8:g7. (Črni mora vzeti kmeta, kajti če umakne trdnjavo na e8, ne gre po D × a8 poteza Lb7.) 8. Lb3 × c4! (Poanta kombinacije!) Beli ne sme vzeti lovca, ker sledi po 8. ... bc, 9. D × a8! Lb7, 10. Tabl! in belu ostane kvaliteta več. Na D × b1 pride seveda najprej D × f8+., 8. ... Le8—b7, 9. Dd5—e5+, Db6—f6, 10. Lc4—d3.

Razganjal jih je tihi gon, jim kljuval v sreči in jih podil dalje, dalje — kamor koli.

Po svoje je tpepel tudi duka Alboin. Vedel je, da je treba ljudem utehe in pomirjenja. Poznal je kri, žehtečo po prigodah, boju, junaštvu, zmagah in krvi. Zato je poslal ogleduhe na pot. Na sever, na vzhod in zahod... Medtem je preudarjal:

»Kam naj udarim?«

Ko si sam ni znal odgovoriti, se je zatekel po svet k ško, ru Faroaldu.

»Tole mislim: pri Sirmiju so dobili germanski Gepidi rodovitne zemlje od Bizanca za pomoč v vojski z Goti. Severno od njih pa so Obri in Slovenci. Zaletavajo se že ob naše meje. — Koga naj napadem? Kam naj povedem ljudi, da bo plen obilen?«

»Ostani doma, vladar!«

Škof Faroald je bil miroljuben mož in ni razumel Alboinove želje po boju. Zato se je duka obrnil od njega in velel poklicati najstarejšega duko Grosulfa iz njegovega selišča pod Emono. Poprosil ga je za svet.

»Udari v Italijo!« mu je nasvetoval sivec. »Ne bo ti žal. Rodovitna je. Pomnim jo še iz vojske s Totilo.«

»Ne morem do nje. Straži jo premočan zid, Zaman bi grizel vanj. Ob njem bi si polomil zobe!«

»Pošlji poslanca k Sigebertu, naj ti pomore!«

»Ne, ne!« se je branil Alboin.

Cutil je, da se ne sme vezati na Franke.

»Premogočni so,« je preudarjal. »Tudi če bi z njihovo pomočjo zmagal, bi se s tem samo Franki okreplili.«

»Rad jih imam za prijatelje, za zaveznike jih ne maram!« je še enkrat odmahnil.

»Potem ti ne vem sveta,« je zamrmral Grosulf.

»Šli so mi prinesli novico, da so obrska krdela napadla petovskijski dukat in ga izropala,« je dejal Alboin. »Udaril bom na Obre in Slovence!«

»Nikar, vladar! Divjaki so. Pomendrali bi te!« je posvaril Grosulf.

»Pomendrali? — mene? — Grosulf!«

Alboin je vzkipeel. Udaril je s sulico po kovinskem ščitu, da je zabobnelo. Tudi Grosulf je pogledal po orožju, potem pa brez slovesa odšel.

Alboin je legel na bobrovo kožo in se zaprl vase, a čim dalje je bil sam, tem jasneje je videl, da ima sivec prav. Starca pa vendar ni velel poklicati nazaj.

»Udaril bom nad Gepide,« mu je šele čez nekaj dni razodel. »Najlaže jih bom ukrotil.«

»Z Bizancem so v zvezi,« mu je mirno odvrnil Grosulf.

»Tvegaš spor z rimskim imperijem, ki te bo zgrabil z dveh strani hkrati!«

»Vem. Prav to hočem! Zvezal se bom z Obri in Slovenci. Obljubil jim bom pomoč zoper Bizanc, če mi pomorejo streti Gepide. Obojim so napoti, meni in njim. Ko bomo premagali Bizanc, bom pa ukrotil še obrska in slovenska krdela. Langobardom se bo posrečilo, kar se ni niti Frankom! Alboin bo uresničil, o čemer je sanjal frankovski vladar Teodebert. Od Bizanca in ustja Donave do bregov Oceana bo zemlja langobardska, jaz, Alboin, pa njen vladar!«

Grosulf se je dobrotno in uvidevno smehljaj.

»Sanjač je, kakor je bil oče Avdoin,« je na tihem sodil.

»Mlada, vroča kri! Kdo bi mu zameril!«

Na glas pa je rekel:

»Premisli, vladar! Navdušenost naj te ne slepi!«

»Nehaj, Grosulf! Ne kviri mi lepih upov!« je zaprosil Alboin.

Zbal se je, da mu bo starec podrl, kar si je bil v dolgih nočeh zgradil. Občemel je v zaverovanosti v daljne zmage. V mislih je obnavljal svoje davne boje z Gepidi, ko je bil v očetovi družbi ubil njihovega vladarja Torismonda.

»To pot mi bo sreča še bolj mila!« se je veselil kakor drugi dan je poklical sle ter jih poslal na vzhod k Obrom in Slovenom.

(Se nadaljuje)

Partija je zaplavala v mirne vode. Beli ima kmata več, toda premalo, da bi to svojo prednost realiziral. V daljši končnici sta se mojstra namreč sporazumela za remis.

Objave in oglasi

ZAHVALA

V neizmerni žalosti se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so dne 16. t. m. spremili k zadnjemu počitku na pokopališče v Renče našega nadve ljubljene, dobrega in neopozabnega moža, očeta, brata itd.

MOZETIČA LUDVIKA,

višjega gradbenega delovodja in šefa gradilišč podjetja »I. Maj« v Kopru, ki nas je za vedno zapustil v 54. letu starosti po kratki in mučni bolezni v bolnici v Kopru. Posebna zahvala za trud gre zdravniku dr. Ferfolgi, bolniškemu osebu, delovnemu kolektivu »I. Maj«, tovarišema Savu Merljaku in Karlu Zigonu ter Tončki Martinuč.

»Pravtako se zahvaljujemo pevskemu zboru za ganljive žalostinke in tov. Mozetiču Martinu za ganljive zalujoči družini Mozetič, Renče.

*

Lovrečič Cvetka, roj. 27. 10. 1922 v Truškah, stanujoča v Kopru, ulica Riforma Agraria 11 je izgubila osebnostno izkaznico dne 19. I. 1952 v Kopru skupno z listino in s 1700 din. Poštenega najditelja naproša, da vrne na gornji naslov, v nasprotnem primeru jo razveljavlja.

*

Ponovno obveščamo člane Filatelističnega kluba, da se bo v nedeljo 27. t. m. ob 8. uri vršil redni letni občni zbor društva.

Sestanek bo v sindikalni dvorani okrajnega LO.

Odbor.

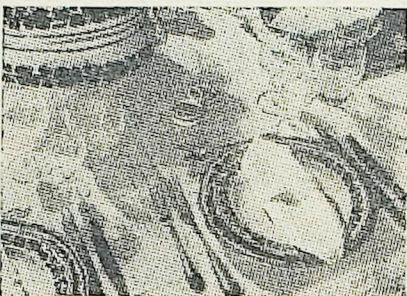
Kako se vedem pri mizi

Ko človek potuje, ali pa je povabljen na kosilo izven doma, je neredko v zadregi in mu vse dobrote zaradi je zadrege prav nič ne teknejo. Mnenja sem, da zadeva ni tako komplicirana kot si splošno predstavljamo. Malo dobre volje, pa si človek kmalu pridobi tisto uglajenost, ki je potrebna, da se v danem položaju izkaže kultura tudi pri mizi.

K mizi se vsedemo najprej mirno in ne ropotamo s stolom. Vsedemo se pa šele tedaj (če smo v družbi), ko vidimo, da se je vsedla najstarejša ženska ali pa gostje. Roke smemo nasloniti na mizo le do zapestja, s komolci se opiraj na nedostojno. Kadar jemo ali pijemo, storimo to tako, da ne motimo sosedov. Ne govorimo s polnimi usti, pa tudi ne hitimo preveč jesti, kot da bi bili sestrđani. Na take stvari bi naj opozorili že otroke v rani mladosti. Tega bi se naj držali tudi v domačem krogu. Napačno je namreč to, da se predvsem otrokom ne daje nikakega vzgleda ter si mislimo, da se bo že pozneje znašel. Zaradi takega pogleda nastajajo pozneje v življenju že

omenjeni občutki, ko se znajdemo pri mizi izven domačega kroga.

Nekulturno je, če pri jedi slišno srebljemo tekočine, hlastamo in mečemo vase kose mesa, pihamo in sopihamo, cmokamo ter obližemo celo nože, ne samo žlice in vilice. Jedi, katere ne poznaš, ali ne veš, kako se jedo, je bolje, da jih ne vzameš. Ako najdeš v jedi kaj neprimerne, na tihem odstrani in položi neopaženo na rob krožnika. Zlato primeš na-

lahno med prste tako, da je palec od zgoraj, kazalec in sredinec pa spodaj. V usta jo devaj s koničastim koncem. Ako je juha prevroča, ne pijaj, ampak počakaj, da se ohladi. V desno roko vzamemo nož in z njim režemo, v levo pa vilice, s katerimi jemo. Jedila nikoli ne smemo nositi v usta z nožem. Na krožniku režemo vsak kosček sproti. Neprimerno je napraviti si zalogo narezanega na krožniku. Kadar si zaposlen z nožem in vilicami, stisni komolce k sebi, da ne suneš svojega sosedu. Po končani jedi zloži nož in vilice skupaj na krožnik, če jih položiš navzkriž, pomeni to, da želiš še jesti. Ako ti pade komad pribora na tla, ga je treba zamenjati. Kulturn človek ne uporablja nikoli zabotrebcev pri mizi v navzočnosti drugih. To je skrajno neestetsko in neokusno. Običajno količina kruha, včasih tudi peciva ni strogo odmerjena. To pa ne pomeni,

Nagradna križanka

Navpično: 1. razkošje; 2. blaglasje; 3. glasbeni znak, del koleasa; 4. kraljeva mesečna plača; 5. četrta črka italijanske abecede, roža; 6. ponovno (skr.); 7. soglasniki besede »skrite«; 8. kulturne ustanove, dve črki iz besede »žolna«; 9. samostan (v slovenskem narečju); 10. dva enaka samoglasnika, žensko ime (3. sklon); 11. stanovalec vremse doline; 12. naročnik (tujka).

	A	B	C	Č	D	E	F
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							

Navpično: A. država v Ameriki, znamka avtomobilov; B. utrdba (v preteklosti); glasbeni pojem; C. oblika glagola motati, steklo (češko); oblika glagola »biti«; D. naš veliki pesnik; E. prislov, prikazen (srbsko); športno tekmovalstvo (hrv.); F. oblika glagola ožeti, zarobenec; G. kraj pri Sušaku, pokrajina v Grčiji.

RESITEV KRIZANKE IZ PREJSNJE STEVILKE

Vodravno: 1. mati, oba; 2. Anita, an (na); 3. ra, itala, 4. ita (Rina), Adam; 5. joka, as; 6. lava, ti; 7. p. cena, k; 8. Edj, Arno, 9. raja, ion; 10. uradi, če.

Navpično: A. Marij, Peru; B. Anatol (France), dar; C. ti, akacija; D. iti, ave, ad (da); E. ata, Ana, i; E. o, Ada, ari; F. balast, noč; G. A: nam, ikone.

da bi si vsak po volji izbiral ta ali oni komad in ko ga je že nekaj časa ogledoval in pretehtal od vseh strani, postavil zopet v skupno posodo. Kar si enkrat vzel z rokami, moraš obdržati zase, ker sicer grešiš proti osnovnim higienskimi pravilom.

Vse to so le najpogostejši in najbolj grobe napake, ki jih napravimo doma in na žalost tudi izven doma. Vseh teh kratkih nasvetov naj bi se držali, da bi nas ne imeli za neotesane in brezobzirne člane človeške družbe. Med drugimi vzgojnimi nalogami, ki jih ima žena in mati, je predvsem važno, da navaja otroke k pravilnemu vedenju pri mizi tudi doma, da mu pozneje ne bo delalo nikakih preglavic ter se bo v družbi neprisiljeno in lagodno gibal.

Misli o ljubezni

Bral sem nekje, da je ljubezen hvalečnost.

(Sandeau)

Ljubezen je izmed vseh strasti najmocnejša, kajti ona napada istočasno glavo, srce in telo.

(Voltaire)

Nihče ne ljubi ženske zaradi njene mladosti ali starosti ali ker je lepa ali grda, bedasta ali bistra: ljubimo, ker pač ljubimo.

(Balzac)

Z resnično ljubeznijo je kakor s prikazovanjem duhov: Vsi govorijo o njej, toda malokdo jo je videl.

(La Rochefoucauld)

Ljubezen vedno vzbuja vero v tisto, o čemer bi morali najbolj dvomiti.

(Marivaux)

V ljubezni ugajamo bolj s prijetnimi napakami kakor z bistvenimi kakovostmi: Velike čednosti so zlatniki, ki jih manj uporabljamo kot drobiž.

(Ninon De Lenclos)

Za zaljubljenca imajo drugi ljudje toliko pomena, kot osebe na stenski preprogi.

(Balzac)

Športne zanimivosti

Naši smučarji se pripravljajo za olimpiado v Oslu

Jugoslovanski smučarji so že štirinajst dni izven svoje domovine. Smučarska zveza Jugoslavije je polnoma pravilno uvidela, da manjka tekmovalcem predvsem tekmovalni v ostri konkurenci, kjer bi dobili prepotrebno mednarodno rutino, ter je zato poslala najboljšje predstavnike na srednjeevropska smučišča. Jasno je, da jugoslovanski tekmovalci niso šli v inozemstvo prav dobro pripravljeni, zato nas rezultati odnoso na slab plasman, zlasti naših skakačev, niso preveč razočarali. Več smo pričakovali od tekačev, ki bi lahko dosegli zadovoljive rezultate. Alpske vozače, katere je s poškodbo Lukanca zadela težka nesreča, čaka najtežja preizkušnja. Za seboj imajo najmanj treninga in najmanj nastopov, pa tudi njihova oprema je bolj slaba, zato jih ne gre grajati.

Razveseljevo je dejstvo, da sta naši edini smučarski predstavniki na najboljši poti, da dosežeta zadovoljiv uspeh. Rezultati Birkman in Kordežev v Gruendewaldu, kjer sta bile 4. in 8. v močni mednarodni konkurenci, ter 2. o. o. prvo mesto v Trbižu, se uvrščajo v mednarodni razred.

Poudariti je treba tudi uspeh

Zarko Dolinar — drugi v namiznem tenisu, a vedno kandidat za prvo mesto. Njegov največji uspeh je zmaga nad svetovnim prvakom Bergmanom na Dunaju ter osvojitve prvega mesta na tem kvalitetnem turnirju. Ob tej priliki so bili poraženi Francoz Amoreti in Avstrijec Fritsch, ki spadata med najboljše igralce na svetu. Dolinar je osvojil prvo mesto na mednarodnem turnirju v Italiji za pokal Piemonta. Velik uspeh je osvojitve prvega mesta na mednarodnem prvenstvu Irske in Anglije. Zarko Dolinar je stalni reprezentant od svojega 17. leta. Danes ima 31 let. Njegov življenjski uspeh pa je osvojitve tretjega mesta na svetovnem prvenstvu v Egiptu.

Našim gospodinjam smo pripravili tri praktična in čedna oblačila za dom. Prvo je belo in jo rabimo pri kuhinjskem opravilu. Odgovarja pravilom higiene, ker jo lahko pre-

kuhamo. Drugo je poljubne barve, tretje pa prikazuje praktičen predpasnik, ki pokrije vso obleko — lahko je tudi staro — pa je gospodinja vendar mikavna v njej.

Drobni nasveti

Sledovi dežja se na nekaterih tkaninah močno poznajo, tudi ko so se že posušili. Da to preprečimo, jih takoj obrišimo in zlikajmo z vlažno krpo.

Madeže joda le s težavo odstranimo. Poskusiti je treba, da madeže drgnemo s krompirjevim škrobom in nato izperemo v milnici. Postopek po potrebi ponovimo. Na hitro lahko poskusimo tudi s salmijakovim cvetom ali pa kloroformom, vendar to tkanine razjeda in zato moramo hitro opraviti.

ZA DOBRO VOLJO

»Gospa, vaš sin že menda deset let študira medicino?«

»Da, veste, ljudje imajo do starejših zdravnikov večje zaupanje.«

Dva prijatelja sta se spila.

»Veš, Tone, če bi bil ti tako velik kakor si neumen, bi imel večni sneg na glavi.«

Predstojnik svoji tajnici: »Dobro jutro! Se nikoli niste tako zgodaj zamudili!«

Profesor politične ekonomije vpraša svoje dijake: »Povejte mi primer vloženega kapitala, ki ne prinaša nikakih obresti?«

Dijak zadnje klopi odgovori: »Sprehod s sestro v mesečini.«

Otrok, ki so ga vprašali, kaj pomeni beseda »obračuna« odgovori resno: »Prepir v družini.«

»Nikakor te ne razumem, da si jo poročil,« reče Janez Francu, ki sam ni bil zadovoljen s svojo zakonsko srečo. »Sam si dejal, da ti ni všeč, pa kako te je prepričala?« Franc odgovori: »Ja, veš, njeno hrepenjenje, da bi jo poročil, je bilo mnogo večje kot moje, da bi jo zapustil.«

Dva vzgojitelja se pogovarjata o zrelosti mladine. Pa prvi prvi drugemu: »Po mojem je stvar takaka: mladenič dozori tri leta prej predvse o tem zavedajo starši, a približno dve leti pozneje, kakor misli sam.«

Neka ženska je zdravniku z neverjetnim besedičenjem razlagala vse podrobnosti svojih težav, medtem ko je njemu bil čas zelo odmerjen. »Pokažite jezik,« pravi zdravnik, »in držite ga iztegnjeno ga toliko časa, da bom jaz končal z navodili.«

V Hollywoodu, mestu vseh močih in nemogočih reklam ter oglasov, so brali tak-le oglas: »Režiser I. I. išče dva izkušena dojenčka v starosti treh tednov.«

ANA KAKUS...

V Ključu pred Trstom so Italijani takoj po prvi svetovni vojni postavili carinarnico (mitnico), kjer so naši kmetje in žene iz podeželja plačevali carino. Nekega dne ustavi mož postave iz »madre patrie« neko ženo, ki je nesla v košari kokoš v mesto. »Che cosa c'è nella cesta«, vpraša ženo. Žena, ki je dobro razumela vprašanje, a se ni znala izraziti v italijanski, odgovori »ana kakuš (ena kokoš)«. »Va bene,« odgovori mož postave, pošlje ženo v pisarno ter skozi okence pove pisarju: »Ana Kakuš — porta una gallina.«

Nadarjeni jugoslovanski skakalec Zoran Zalokar

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

O NEGI BOLNIKA

Predpogoj vsake dobre domače bolniške střebe je pravilno urejena, svetla, zračna, topla in mirna bolniška soba. Res je, da si žal, ne more vsak bolnik privoščiti doma tako sobo, ali trditelj se moramo, da se po razpoložljivih sredstvih vsaj približamo tem idealom.

Okolje, v katerem prebiva bolnik za časa bolezni, deluje nanj v ugodnem zdravju pospešujočem smislu, lahko pa v nasprotnem primeru vpliva slabo. Zato pa, če res nimamo vsaj malo temu odgovarjajočega prostora je bolje, da oddamo bolnika v bližnjo bolnišnico.

Posebno pažnjo je treba posvečati temperaturi bolniške sobe. Za bolnika ki leži, naj bo 15—18 stopinj C, za take, ki vstajajo pa 20. le pri zelo občutljivih do 22 stopinj C. — Stalnost temperature ohranjamo najbolj z lončnimi pečmi.

Podnevi je najprimernejša naravna, sončna svetloba. Zvečer pa taka, ki zraka ne kvari. Kjer ni električnega toka, pa naj bo v bolniški sobi taka luč, ki ne povzroča dima in smradu.

Zračenje bolniških prostorov je neobhodno potrebno. Pri tem moramo samo paziti, da ne pride do prepiha in da je bolnik dobro pokrit. Poleti naj bo okno po možnosti noč in dan odprto. Muh in komarjev se tako obranimo, da zamrežimo okna s tanko mrežico in poskropimo tla in stene s kakim insekticidom (DDT, flit).

Smradu se ubranimo s tem, da odstranimo iz sobe vse nepotrebne predmete, iztrebke, oznojeno perilo in cvetlice z več ali manj omamnim vonjem.

Prj nalezljivih boleznih se je treba ravnati po predpisih o razkuževanju predmetov, perila in izločkov.

Prah je treba skrbno odstraniti dnevno iz bolniške sobe. Z vlažno krpo očistimo vse predmete, ki so v sobi.

Bolniška postelja bodi preprosta in snažna! Trodelna žimnica je najbolj umetna. Slamnjake in pernice povzročajo preveč prahu. Posteljnina bodi iz platna, rjuhe dobro napete, da ne povzročijo bolniku bolečine vsled zaležanja. Pri težkih bolnikih, starčkih, otrocih podložimo pod rjuho volčeno platno in neposredno pod bolnika zložimo rjuho, ki se da z lahkoto menjati. Vzglavje se ravna po navadi bolnika in po naravi bolezni. Odeja bodi topla a ne pretežka. Postelja mora stati na takem mestu, da je lahko dosegljiva od vseh strani.

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Milko Stofa. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. — Stevilka tekočega računa pri Istrski banki v Kopru 06—909—171. Podružnica: Postojna, Gregorčičev drevored 5, tekoči račun pri podružnici NB v Postojni št. 605-90322-0. Letna naročnina 500 din, polletna 250 din, četrletna 130 din. Poština plačana v gotovini.

Krvavi jezdeci

FRANCE BEVK

Nobenega človeka ni bilo, da bi ga vprašala za pot. Sama sta jo iskala med njivami in gozdiki in prišla v Modrejce, kjer sta zagledala hišo in v njej luč. Na ognjišču je gorel medel ogenj.

Vsi so bili pobegnili, le mati Agata je sama ostala doma. Sedela je na pragu in gledala proti zapadu. Ko je zagledala tujca, se je prestrašila. Pomirila se je, ko je zagledala puščavnikovo prosečo roko, ki je razločno govorila, in slišala dve študentovi besedi: kruha, mleka. Prinesla jima je, kar sta hotela. Nato je znova sedla in ju je gledala.

Puščavnik je v tujem jeziku pel zahvalo in na koncu je dvignil glas in pest: »Spoznajte Boga brez preizkušenj, umijte svoja srca, pojdite k Njemu!«

Mati Agata je iz naglasa razumela pomen besed. Dvignila je glas: »Joj! Joj! Gledala sem, ko so mi moža, Florjana, pred očmi ubili in mojega brata Andreja tudi. O Florjan, ljubček moj! Moja dva sinova sd odpeljali, v beneški vojski sta, če že nista umrla. In moja hči, moja hči mrtva leži! Ali s tem nisem zaslužila zveščanja?«

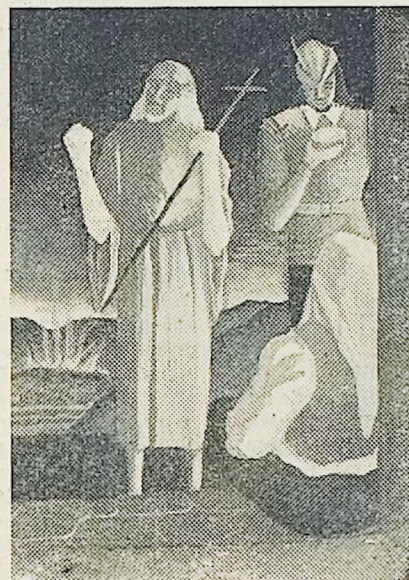
Takrat je nad Tolminom sinila krvava zarja. Velik rdeč jezik je obližnil nebo in vrgel vseokrog tako žarko svetlobo, da je bilo

9

kot podnevi videti drevesa in skale. Pokanje in prasketanje je kakor strašna godba udarilo na uho, krik ljudi je rasel in umiral. Od plamenov in od rdeče zarje se je vil črn dim, prepleten z iskrami, ki so ugašale v višavi.

Mati Agata je trepetala, kakor da vidi v prikazni ognja visoko na nebu, kolikor ga ni zakrival hrib, svojo črno preteklost nečloveškega trpljenja. Planila je, k pristrešju hiše naslonila lestev in splezala na steme. Tam je počenila, strmela v ognjeno zarjo in govorila:

»Ali vidite? Ali vidi'e jezdece, ki gredo čez nebo in se konjska kopita dotikajo hiš in dreves? Ognjene meče imajo v rokah. Lasje jim gorijo, konjske grive in plašči plapolajo v vetru, čez nje pa se razliva rdeča kri. Iz krvi se plodi golazen, ki žre druga drugo in pušča za seboj človeške lobanje in požira zvezde. O, uboge zvezde!«

Popotnika sta pojedla in se zahvaljevala. Mudilo se jima je iz bližine ognja in klanja v senčne bregove Bače. Agata ju ni slišala. Ko sta izginila v temi in ni bilo več slišati njunih korakov, je mati Agata vsa vzdrtela. Solze groze in božjega strahu so ji tekale čez lica. Govorila je z besedami, iz katerih nastajajo najlepše pesmi:

»Bog je ukazal na nebeško stran
tri velike ognje prižgati,
tri črne jezdece poslati.
Prvemu v desnici meč blesiti,
drugemu v levici ogenj plamenj,
tretji je čez in čez od krvi.
Pride in vpraša jih angel zlat:
'Krvavi možje, kam se vam mudi?'
In vsi zapored mu odgovore:

'Bog nas je poslal vse hiše požgat',
vse stare Tolmince pomoriti',
vsa mlada dekleta poloviti'
in jih v tuje dežele poslat'...«

In je vzdihnila. »Joj!« je zaječala, lovila solze na roko in begala z očmi v prikazen, ki ni nehala pisati zla znamenja na polje zvezd. Srce ji ni nehalo vpraševati: »Kaj res nikomur ne bo prizaneslo?«

»Strašno, strašno bo prišlo,
stokrat hujše hot hudo...«

»Bog, usmili se nas!« je zaječala in dopolnila svoje prerokovanje:

»Le ena mati, ki bo nosila,
na deveto bo ušla goro...«

Plameni so se umirili, jezdeci so izginili. Agata ni več gledala na nebo. S sklenjenimi rokami je strmela predse, ustnice so ji šepetale:

»Angelc zlat se je razjokal,
točli zlate je solze:
'Kaj ste zemlji naredili,
črni bratje in sestre!...«

11

ILUSTRIRA:
SAKSIDA